

Roč. IX.

Čís. 1.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace Praha, čis. 570-II., Žitná ulice. •

Dekret kutnohorský.

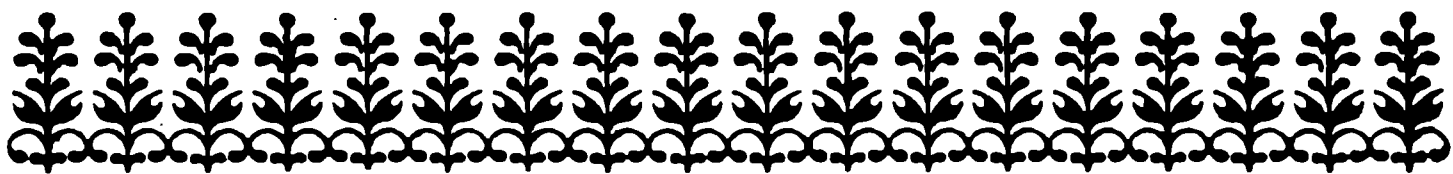
(18. leden 1409.)

Frýsky Lefler, kand. dokt. boh.
fářář na Makové.

PRAZE, 1909.

— 5m knihtiskárny družstva Vlast.

Dekret kutnohorský.

(18. leden 1409.)

Píše V á c l a v L e f l e r, kand. dokl. boh. a farář na
Makové.

Rok 1909 má býti rokem jubilejním české university pražské.

Veřejnost česká jest pozvána »Svazem československého studentstva« k oslavě pětistého výročí dekretu kutnohorského. Pozvání bylo zasláno sdružení pařížských studentů »L'Association generale Etudiants de Paris«.

Také král. horní město Kutná Hora pozvala universitu pařížskou a »Associaci«, aby s nimi oslavila památný dekret.

K oslavě pořádané Kutnou Horou pozvána je také česká universita, obě české vysoké školy polytechnické, král. hlavní město Praha s jinými ještě českými městy, svaz československého studentstva a zástupcové místních korporací. Oslava

zápočne 18. ledna slavnostní schůzí ve Vlašském dvoře, při níž promluví pan Ph. Dr. V. Novotný, profesor českých dějin na fakultě filosofické o významu dekretu kutnohorského.

Tak vyňato jest z »Národních Listů« ze dne 1. ledna 1909.

Dokládají pak na oslavu dekretu kutnohorského: »Z velikého počtu tak významných hostů, kteří byli městem Kutnou Horou k oslavě pozváni, můžeme tušiti, že významný akt českého krále Václava IV., vydaný za jeho pobytu v Kutné Hoře, jímž znacionalisoval pražskou universitu, kterou jeho otec král Karel IV. založil pro Čechy, již ale Němci ovládali od té doby svými třemi hlasy, bude oslaven velkolepě, jak jest hodno významu památného pro nás dekretu.«

V témže čísle novin uveden jest v polemické stati »názor« »Bohemie«, že kutnohorský dekret jest pamětihodným, protiněmeckým manifestem, kterýmž král Václav světovou stavbu pražské university, od velikého otce jeho Karla IV. stvořené, jednou ranou rozbořil.«

Jakožto intelektuální původce dekretu kutnohorského považován jest mistr Jan Hus, a proto celá oslava dekretu kutnohorského krýti se bude s oslavou jeho a rok od roku má býti pokračováno v jubilejních oslavách až do výročí pětistého jeho upálení v Kostnici r. 1915.

To jest program netoliko »Svazu československého studentsiva«, nýbrž i »české pokrokové

strany«, »Volné myšlenky«, moderního protestantismu a s nimi stejně smýšlejících kruhů.

Musíme tudíž s otázkou touto se zabývat, abychom na základě historickém jako katolíci též i my svůj úsudek o dekretu kutnohorském projevili.

Historiograf pražské university W. W. Tomek jmenuje k r. 1409 následující význačné události dějinné, které se všeobecně pokládají za způsobilé, že nějaký vliv na vydání dekretu kutnohorského míti mohly, nikdy však nemohly býti rozhodujícími:

Předně příjezd poselstva krále francouzského a současná (?) deputace pražské university.

Za druhé vypovědění poslušenství papežům Řehoři XII. a Benediktu XIII.

Za třetí, což jest totožné s druhou událostí, prohlášení neutrality mezi papeži, až do sněmu Pisanského, který byl na den 25. března 1409 od kardinálů některých obou papežů svolán.

Za čtvrté obeslání téhož sněmu posly krále Václava a uznání jeho sněmem pisánským jakožto jediného, pravého krále římského.

Všecky tyto události buď bezprostředně předcházející, anebo již na obzoru se jevící nedovedou nikdy po lidsku, psychologicky vysvětliti tak náhlý a neočekávaný obrat, jaký se stal manifestem kutnohorským dne 18. ledna 1409.

Příčina, která bezprostředně účinkovala na rozhodnutí krále Václava, musila býti hlubší,

čistě osobní a z poměru krále Václava k Zikmundovi, bratru jeho, vyplývající. A to dokázati, má býti úkolem těchto řádků. Že i Hus při tom měl své účastenství i jako milec Václavův, i jako učitel universitní, i jako obstaravatel zájmů Zikmundových, o tom pochybnosti není.

Avšak Husa za intelektuálního původce dekretu kutnohorského považovati nelze. A tak úloha naše je trojí:

I. Ukázati, jaký vliv měly svrchu uvedené události na rozhodnutí krále Václava.

II. Dokázati, že hlavní příčinou vydání dekretu kutnohorského byly předchozí neblahé poměry mezi Václavem a Zikmundem.

III. Že Hus původcem intelektuálním dekretu kutnohorského nebyl.

I. Příjezd poselstva francouzského a deputace pražské university v Kutné Hoře.

Přijelo sice na začátku r. 1409 poselstvo krále francouzského Karla VI. k Václavovi do Kutné Hory, ale neví se určitě kdy. Tomek praví: »někdy asi na začátku roku 1409.« Jelikož se neví ani určitě, kdy poselstvo to přijelo, zůstává pouhou domněnkou, o čem jednáno bylo a též i tvrzení, že král z té příčiny povolal rektora university a přednější mistry všech čtyř národů do Hory, aby s nimi jednal o vypovězení poslušnosti oběma papežům. Poměr krále Václava k

příbuzenskému dvoru francouzskému nebyl nikdy zvláště intimní.

Měl sice r. 1398 král Václav s králem francouzským schůzi, při které se Václavovi vytýkal nedostatek dvorní etikety. Tato výtka poukazuje k tomu, že schůze ta se nezdařila. Václav nemohl se nikdy rozhodnouti pro obedienci k papeži avignonskému Benediktu XIII., jak sobě král francouzský přál.

Král Václav s celým národem českým stál až do roku 1409 pevně při poslušenství papeže římského.

Ano možno směle tvrditi, že následující doba (po r. 1398) domácích rozbrojů v Čechách, jakož i v říši německé bylo dílo netoliko Zikmundovo, nýbrž i dvora francouzského.

Také bylo jistě Václavovi v živé ještě paměti, že když r. 1403 byl vězněn ve Vídni, dvůr francouzský mu ku pomoci nepřispěl, ačkoliv se Václav pomoci té dovolával již před svým zajeťím.

O nějaké alianci mezi národem českým a francouzským v oné pro národ český kritické době není ničeho známo.

Přišlo-li tudíž na začátku r. 1409 poselstvo krále francouzského do Kutné Hory ku králi Václavovi, nemělo to v oné době zvláštního významu a nebylo v nižádném spojení s deputací pražské university, která tamtéž na počátku měsíce ledna zavítala.

Příčina, pro kterou poselstvo francouzské přišlo, není dostatečně známa; soudí se, že to byla otázka neutrality — ale mohlo to býti také něco jiného. V r. 1409 se málo psalo a povídalo, ale více jednalo.

Co bylo příčinou příchodu deputace univerzitní a sice první tři národů a druhé národa českého, jest známo. Byly to vnitřní rozbroje, které na universitě již předcházejícího roku zuřily a které se vnitřních záležitostí university týkaly. Tudíž není správné, že by poselstvo francouzské a přítomnost deputace české národnosti university pražské, ve které se též i Hus nacházel, mělo rozhodující vliv na Václava, aby vydal dekret kutnohorský.

Druhá a třetí událost:

Vypovědění poslušenství papežům Řehoři XII. a Benediktu XIII. čili prohlášení neutrality mezi oběma naplňovalo v té době svrchovanou mysl Václavovu.

Ale tak značnou moc na rozhodnutí Václava míti nemohlo, uvážíme-li, že deputace české národnosti byla v úplné nemilosti od krále propuštěna a zejména Husovi a Jeronymovi trestem upálení pohrozeno.

Hus se z toho těžce roznemohl. Vždyť víme, že celá universita pro neutralitu mezi papeži v té době nebyla. Tři národové s arcibiskupem proti vůli krále při obedienci Řehoře XII. vytrvali až do odchodu prvých do Lipska a až do září té-

hož roku se strany arcibiskupa a kapituly. Hus pak zanechal nám fulminantní psaní, které napsal ku konci roku 1408 anebo jistě před 18. lednem 1409, ve kterém pro poslušnost k papeži Řehoři XII. horuje.

Proč by tudíž král Václav jako odměnu za toto horování pro papeže Řehoře XII. vydal národnosti české dekret kutnohorský, když sám již zamýšlel od Řehoře XII. se odtrhnout. To by bývalo od Václava zpozdilé. Vždyť čtyři dny po vydání dekretu kutnohorského dne 22. ledna 1409 se Václav formálně pro neutralitu prohlásil a tím ve skutečnosti od Řehoře XII. se odtrhl. Že po vydání dekretu samozřejmě nesly se sympathie university pražské zvláště po vyjití Němců z Prahy k papeži pisánskému, který byl 26. června 1409 jako Alexander V. zvolen, jest na snadě. Ale nikdy neměla otázka neutrality mezi papeži Řehořem XII. a Benediktem XIII. té moci, aby vykonala rozhodný vliv na vůli krále Václava, by udělil národu českému na universitě pražské tři hlasy.

Větší již vliv mohla míti na rozhodnutí krále Václava nejenom myšlenka, ale určitý slib, že bude od sněmu pisanského za krále římského jako jediný pravý král římský uznán.

Tento slib určitý dali kardinálové obou papežů Václavovi králi skrze kardinála Landulfa, který teprve 16. února s Václavem slavnou smlouvu učinil. Myšlenka zjednati takto jednotu Cír-

kve v hlavě a spolu sobě zabezpečiti primát v německé říši jest vznešená a mocná — ale tak příliš velkolepá, že nemá s udělením dekretu kutnohorského co činiti.

Chtít sobě zajistit primát v německé říši a vyhnat Němce z Prahy, jest přece příliš od sebe kausálně vzdáleno. Tak vidíme, že ani tak mocná myšlenka nemohla rozhodovati o vůli krále Václava na vydání manifestu památného kutnohorského.

Udělením dekretu kutnohorského se plány Václavovy téměř zcela zhatily.

Popudil na sebe kde koho, Pražany nejvíce, poněvadž jim ušel značný zisk, arcibiskupa a kněžstvo pro vypovězení poslušnosti Řehoři XII. a rozbroje tím povstalé na universitě a mezi klérem. Ano oblíbenost mezi lidem obecným, jakou požíval od roku 1403 až doposud musila se zmenšiti.

Ačkoliv v oné době následkem předešlých bojů národ český byl uvědomělý národnostně a sjednocený, přece jenom stojíce v oné době na rozhraní státu národnostního, můžeme říci, že národ český významu dekretu kutnohorského v celku nemohl ještě dostatečně pochopiti.

Příčina tudíž hlavní jelikož k vysvětlení jediná, pro kterou dal král Václav národu českému tři hlasy na universitě pražské, netkvěla ani v náboženském, ani v národním, ani v socialním ohledu, nýbrž byla dána z politiky vůči králi

Zikmundovi, který se počínal opětně mocně v poměry české země a záležitosti svého bratra vtírati. Proto přikročujeme k druhému oddílu naší práce, že vlastní příčina vydání dekretu kutnohorského byla neshoda mezi králem Václavem a králem Zikmundem.

II.

Příčina hlavní, jelikož k vysvětlení dekretu kutnohorského jedině postačitelná, byla zajisté předchozí, dlouholetá neshoda a ukrutné boje mezi králem Václavem a jeho bratrem uherským králem Zikmundem.

Již z toho že žádná z uvedených dějinných událostí k roku 1409 se odnášejících neposkytuje dostatečného důvodu pro vydání dekretu tak hluboce v život celého národa českého zasahující, dlužno souditi, že příčina ta musela býti z doby předešlé hluboce v duši Václava zakotvena a odůvodněna.

Tato příčina byla výslednice bojů mezi Václavem a Zikmundem.

Jak hluboce zakořeněna byla zášť mezi králem Václavem a jeho proradným bratrem Zikmundem, to pochopiti můžeme z krátké rekapitulace dějin českých z let předcházejících rok 1409.

Po smrti Karla IV. dne 29. listopadu 1378 následoval Václav IV. svého otce netoliko na trůnu českém, ale z počátku i ve vladařských ctnostech. Již jako dítě byl Václav r. 1363 dne

15. června za krále českého korunován. Jako 16letý jinoch roku 1376 dne 10. června za krále římského zvolen. Jako král český byl dne 6. července 1376 s královnou Johankou v Praze korunován. Ale papež Řehoř XI. volbu jeho v říši německé nepotvrdil. Nástupce jeho Urban VI. uznal volbu Václava za krále římského a proto ani Karel IV. na sklonku svého života ani Václav nechtěli o volbě vzdoropapeže Klementa VII. ani Václav o Benediktu XIII. avignonském slyšeti.

To dlužno předeslati z církevních dějin, jelikož dějiny české se v rámci rozkolu západní Církve vyvíjely. Když po Urbanovi VI. nastoupil Bonifác IX. r. 1389, též Václav s celým národem českým poslušnost římskému papeži zachoval.

Tu velikou vadu měl Václav, že s římskou výpravou korunovační stále odkládal, až se k ní nikdy nedostal.

Též počal své důstojnosti královské zneužívat tak, že pak jak v rodině královské, tak i v národě i v říši německé vše proti sobě popuzoval. Oddav se bezuzdnému životu, ukázal se býti neschopným vlády v době pro Církev i národ český tak kritické.

Vzpomeňme jenom, že r. 1393 dal sv. Jana Nepomuckého utopit, arcibiskupa Jana z Jenštejna týral a téhož roku ze země vypudil. Vzdor tomu římský papež Bonifác IX. Václava svou autoritou podporoval, arcibiskupovi kázal ještě

téhož roku na podzim, aby se zpět navrátil; a tak se poměry mezi Václavem a Církví opětně v zemi urovnaly. Když však Václav s národem, s velmoži, se svou rodinou a s říší německou se rozcházel a s cestou korunovační do Říma stále odkládal, byl konečně i od papeže římského opuštěn a vzdorokrál Ruprecht nejpozději od Bonifáce za krále římského uznán. Týž však ke korunovaci za císaře římského nemohl se dostatí mocí vojenskou jako Václav svou lenivostí.

Tak daleko to s Václavem dospělo, že téhož roku, kdy sv. Jan Nepomucký smrt mučednickou podstoupil, z Prahy na rychlo odejeti musel, a že téhož roku vyšší šlechta česká utvořila spolek na ochranu práv zemských proti samovládě krále »pro obecné dobro«.

Těž byl Václav od pánů českých zajat a donucen ve svém vězení ve Wildbergu v Rakousích, aby za spoluvladaře v Čechách přijal svého bratrance Jošta, markrabí moravského. V tom měl již ruce Zikmund, bratr Václavův, který v té době byl ještě za dobro s Joštem, ale nikoliv s téhož bratrem Prokopem moravským.

Zikmund byl v té době zaneprázdňen válčením s Turky, jako král uherský, a proto nemohl se, jak by chtěl, do záležitostí země české zamíchatí.

Náhlá smrt nejmladšího bratra Václava a Zikmunda, vévody Zhořelického Jana roku 1396

dne 1. března přičítá se machinacím Zikmundovým.

Téhož roku dne 28. září byl Zikmund od Turků u Nikopole poražen a po bitvě ztracené nejsa jist, že by ho Uhři ze země nevyhnali, odebral se přes Cařihrad a Benátky zpět do Uher. Václav hledal ve svých nesnázích proti panské straně v Čechách pomoci v Lucemburku a u krále francouzského Karla VI., s kterým se v březnu r. 1398 v Remeši setkal. Věci Václavovy stály v Čechách špatně.

Panská strana utrpěvši před tím úmrtím Jana Zhořelického a sesazením některých členů s nejvyšších úřadů zemských ránu, opět se vzmožila. Následek vzchopení se panské strany byl, že oplatila milcům krále Václava na Karlštejně, kde jich mnoho pobíti dala.

Václav byl novými poměry donucen, že Jošta ze starostování nad zemí českou dal vypuditi a Prokopa moravského za hejtmana země české ustanovil.

To nebylo nikterak vhod Zikmundovi. Zlobil se, že bratr Václav jeho Zikmunda opomenul již nyní ustanoviti vladařem země české. Proto brojil Zikmund jak proti Václavovi, tak proti Prokopovi. Použil k tomu každé příležitosti, která se mu naskytala. Tak vítán byl Zikmundovi spor biskupa Olomouckého a kněžstva moravského s Prokopem na Moravě. Též milý byl mu v Čechách spor arcibiskupa Jana z Jenštejna a biskupa

Litomyšlského s Václavem a Prokopem, jakož i panské strany. Panská strana hleděla sesílití proti Václavovi přičiněním Zikmundovým s vévody rakouskými a s moravským klérem, k nimž se přidal i Jošt, markrabě moravský. Za to tím více sužoval na Moravě Prokop biskupa Olomuckého a kapitulu tak, že papež Bonifác IX. dne 4. března 1399 Prokopa interdikttem stihl. Patrně Václav toto potrestání Prokopa se strany papeže těžce nesl, jakoby jemu samému se stalo. Bonifác IX. se tu poprvé proti Václavovi ozývá a je to odpověď jeho na buntování se Václava s králem francouzským v Remeši, kde ohledně situace církevní usneseno bylo přistoupiti k návrhu university pařížské, aby jak Bonifác, tak Benedikt XIII. resignovali.

Roku 1399 utvořena byla smírčí komise mezi Václavem a stavy a v této komisi nacházel se též arcibiskup pražský Olbram ze Škvorce.

Král Václav byl donucen vedle svých rádců připustiti ještě zvláštní radu vladařskou, ale nedošlo k tomu.

Roku 1400 dne 18. ledna uzavřel Prokop jako vladař český s Joštem, s biskupem Litomyšlským Janem a panskou stranou v Jihlavě smír. V Čechách však proto ihned pokoj nenaštal; nýbrž až do srpna téhož roku panovaly ustavičné bitky mezi panskou stranou a mezi stranou kabinetu královského, většinou menších to českých šlechticů.

Do těchto neblahých sporů v zemích koruny české vmísili se roku 1400 dne 20. srpna čtyři kurfirstové němečtí, zvolivše ze svého středu Ruprechta ml. falckého, volence rýnského, římským králem v Oberlahnsteinu. Vida Zikmund věci svého bratra Václava v německé říši hynouti, začal vyjednávat s Bonifácem IX. a chtěl osobně s ním se setkat. Ale papež diplomat, zdá se, že jeho intriky proti Václavu prohlédl a proto vyjednávání netoliko nemělo pro Zikmunda žádoucího výsledku, naopak Bonifác nechtěl Ruprechta za krále římského uznati a tím více Václavovi svou přízeň na jevo dával. Šest dní potom co Ruprecht a porýnští kurfirstové papeži Bonifáci volbu oznámili, papež oznámil králi Václavovi, že chce hájiti jeho věc až do prolití své krve. A listina dne 1. května 1400 datovaná dává králi Václavovi jeho patřičný titul jako králi římskému. Tři léta vytrval Bonifác věrně při Václavovi.

Mezi tím Ruprecht snažil se mocí zbraní do Říma se dostat a své korunování na císařství římsko-německé říše vymoci — ale nadarmo.

Dne 21. října r. 1401 byl Ruprecht u Brixie od Jana Galearra Viskonti, vévody Milánského a přívržence Václava, poražen a s nepořízenou zpět se navrátil.

Jako Bonifác IX. nedal se od Zikmunda oklamati, tak ani Václav nesedl svému proradnému bratru na vějičku. Zikmund sliboval totiž Václavovi, že mu chce přispěti vojskem proti Rupre-

chtovi. Václav však poznal, že Zikmund jsa společen s Joštem, mohl by ho snadno mocí vojenskou proti Ruprechtovi spojenou přemoci.

Vzdor tomu, že se Václavovi dařilo velmi zle, nepřijal nabízenou mu pomoc od Zikmunda a Jošta. Panská strana v Čechách přidala se totiž roku 1401 k Ruprechtovi, proti králi Václavovi veřejně a obléhala Václava v Praze. Konečně došlo mezi stranou Ruprechtovou a Václavem k příměří dne 20. června r. 1401 v Ambergu a ve Waldmünchenu.

Dohoda mezi Václavem a panskou stranou stala se v tom, že Václav přijal konečně vnucenou mu vladařskou radu panské strany, Jošt obdržel Lužici, ostatní byli peněžitě odbytí a Zikmund vyšel ze sporů těch s prázdnem, nedostal ničeho. Byl Zikmund v době té internován od uherských magnatů, kteří ho pustili z vězení, až když Václav uzavřel mír.

Ještě téhož r. 1401 smířil se Václav se Zikmundem, a to k svému neštěstí. Též Albrecht a Vilém rakouští spojili se s nimi koncem r. 1401 a na to sešli se Zikmund s Václavem v Kutné Hoře.

Dne 4. února 1402 konečně došel Zikmund svého cíle, neboť Václav uzavřel s ním smlouvu, dle níž stal se Zikmund nejvyšším vládcem v Čechách a vikářem Václavovým v německé říši.

Václav toho brzy litoval, ale i panská strana neměla příčiny z této změny se radovati.

V Čechách nebyl s vladařem Zikmundem spokojen nikdo. Když pak dne 6. března 1402 byl Václav od svého bezcharakterního bratra Zikmunda jat a veřejně veden a potom pomocí přátel rakouských ve Vídni internován, nesly se sympathie národa českého zřejmě k Václavovi. Zejména obecný lid a menší šlechta bouřili se proti Zikmundovi. Zikmund poznal, že, ztratí-li Čechy, ztratí i Uhry; neboť i tam opětně povážlivé nepokoje proti Zikmundovi nastávaly.

Odboj proti Zikmundovi ve prospěch pretendentů trůnu uherského, Ladislava, krále apulského-neapolského, nabýval velkých rozměrů. Proto Zikmund v Čechách bezohledně a příkře vládl, aby tím Uhry v kázni a bázni udržoval, by se zcela k Ladislavovi nepřidali. Tím pak, jak řečeno, lid a menší šlechtu v Čechách proti sobě popuzoval.

Opíral se Zikmund o stranu panskou, Jindřicha pána z Růže, a tak daleko proti sobě popudil lid a menší šlechtu, v jejichžto čelo se postavil Prokop moravský, že tito počali vyjednávat s Ruprechtem, kterak by se panství Zikmunda zbavili. Zikmund stal se za několik měsíců své vlády v Čechách nenáviděným.

Vida Zikmund Prokopa v čele nespokojenců dal ho pod Bezdězem zrádně zajmouti a spolu s Václavem tajně do Vídně dopravit. Ve Vídni dne 20. listopadu 1402 byl Václav od Zikmunda donucen, aby vydal listinu, kterou své panství

Zikmundovi odevzdává. Nyní postavil se v Čechách v čelo královské strany Václavovy na místo Prokopa bratr jeho Jošt. Nastaly boje, v nichž země česká hrozně pustošena. Nejvíce řádili v Čechách Uhři, jichžto 12.000 mužů Zikmund do Čech povolal. Zikmund dobyl Horu Kutnou a v dubnu 1403 s Joštem příměří uzavřel.

Z tohoto krátkého výňatku z truchlivých kapitol dějin českých poznáváme, jaká nezměrná zášť panovala v roce 1403 mezi Václavem a Zikmundem.

Dne 11. listopadu 1403 za bílého dne utekl král Václav pomocí Viléma rakouského, který se se Zikmundem a zetěm jeho Albrechtem znešvařil, z Vídně a navrátil se do Čech.

V Čechách pak byl Václav ode všech radostně přijat a vládl svorně se stavy v zemi. Tím byla práce deseti let pro Zikmunda ztracena. Nadarmo obléhal roku 1404 Zikmund s Albrechtem Znojmo, brzy utekl do Uher a musel dáti Václavovi pokoj. K Václavovi přidal se nyní nejenom celý národ český, ale i bratranec jeho Jošt, markrabí moravský, též Vilém rakouský držel s Václavem jakož i Vladislav, král polský. V době, předcházející rok 1409, kdy vydán byl dekrét kutnohorský, stál král Václav opět na vrcholu své moci a vládl národu českému, který byl následkem ustavičných vpádů předešlých let,

které se děly od Bavorů, Sasů, Rakušanů, Uhrů, sám v sobě sjednocen a národnostně uvědoměn.

Myšlenka, která tudíž při vydání dekretu kutnohorského opanovala mysl celou krále Václava a která hýbala duší celého národa, byla vzpomínka na utrpení zažitá v posledních letech násilím páchaným na národě českém se strany krále Zikmunda a myšlenka národní sjednocenosti.

Z toho jedině dá se historicky správně i psychologicky po lidsku vysvětliti rozhodnutí krále Václava, aby národ český požíval na universitě pražské právo tří hlasů a ostatní národové, bavorský, saský (polský byl již při českém národě fakticky přivtělen) toliko hlas jeden.

III. Hus intelektuálním původcem dekretu kutnohorského nebyl.

Již z toho, co bylo o událostech dějinných k roku 1409 se odnášejících řečeno, vysvítá, že Hus v nižádném vztahu k událostem těm nebyl a proto také žádný značný vliv jako události ty samé na rozhodnutí krále Václava vykonávati nemohl. Ano, co bylo o neutralitě mezi papeži řečeno, muselo Václava spíše proti Husovi popuzovati, jak dokázáno u příležitosti přijetí deputace pražské university na počátku ledna 1409. Král Václav, jak vypravuje Tomek, děj. m. Prahy, kn. III. 5. »obrátil prý se k Husovi řekl jemu

hněvivě, že mu prý se společníkem svým Jeronymem pořád činí rozbroje; neopatří-li toho ti, kterým to náleží, že on sám jim dá oheň zapáliti.« Z toho přece intelektuální původ dekretu kutnohorského, několik dní potom vydaného, není zřejmý, že by Hus měl tak mocný vliv u krále Václava, aby k jeho radě poměry na universitě pražské panující tak náhle na přímluvu Husovu a tak radikálně změnil.

Ani Hus ani jeho intimní přátelé neměli tušení, že dekret kutnohorský bude vydán. »Vyšelf,« tak píše Tomek l. c., »list královský daný v Kutné Hoře dne 18. ledna roku 1409 k rektoru a vši obci učení Pražského, kterým se prohlašovalo za neslušné, že sobě národ německý, nemající práva obyvatelského v zemi české, přišobil tři hlasy ve všech jednáních university, národ český pak, spravedlivý dědic této země, že neměl dotud než jednoho hlasu; pročez nařizoval král, aby napotom národ český ve všech radách, soudech, zkouškách, volbách a jakémkoli jiném řízení požíval tři hlasů, týmž řádem jak prý národ francouzský v Paříži a druzí národové v Lombardii a Italii ve svých učeních. Hus obdržel z důvěrné ruky prvé než kdo jiný z mistrů přepis královského listu, hned jak s ním posel přijel z Kutné Horý do Prahy. Byl se mezitím těžce roznemohl, i přišli ho navštívit Jan Eliášův a Ondřej z Broda, dva profesorové theologie. Hus se jich opět tázal, zdá-li by drželi

za spravedlivé, aby měl národ český tři hlasy v učení Pražském. Aby to Bůh dal! pravili, ale my prý toho nikdy nedojdeme. Tu jim ukázal přepis listu královského, z jehož obsahu byli naplněni nenadálým potěšením.* Tak vypravuje Tomek k r. 1409 a nyní suď jedenkaždý sám, když ani Hus ani jeho nejbližší přátelé neměli tušení, že bude dekrét kutnohorský vydán, možno-li Husa pokládati za intelektuálního původce manifestu pro národ český tak důležitého. Ale máme svědectví Husa samého a sice vlastnoručně psaný list, který se v originále nalézá na kartce ovšem porušené mezi poklady českého musea. V tomto listě píše Hus, že to pokládá za pomluvu, »že Hus Němce vyhnal« a na pomlouvače své uvaluje následky tak zvaného práva talionis (odvety) totiž, aby nemohouce mu dokázati, že kacířství hlásá a Němce vyhnal, sami trestáni byli tresty kanonickým právem na podobné delikty stanovenými.

Tím jest nade vše jasněji dokázáno, že Hus nebyl původcem intelektuálním ani vzdálenou příčinou ani nejbližším vlivem bezprostředně na vydání dekretu kutnohorského působiti nemohl a působiti nechtěl a proti této insinuaci jemu činěné se naopak rozhodně ohražoval. —

Snesli jsme krátce, co o původu kutnohorského dekretu jest historicky známo a dokázali, že oslava dekretu kutnohorského s oslavou mistra Jana Husi nemá nic společného.

Máme na zřeteli při posuzování činnosti mistra Jana Husi, že byl dítkem své doby. Jest to také nejlepší, co se strany historického líčení učiněno býti může. O Husovi dělí se pravidlem spisovatelé ve dva tábory. Jedni chválí, druzí haní; oba pravdu historickou zatemňují. U jedněch jest Hus nejhorším podvodníkem, u druhých apoštolem, - ano i obětí pro víru Kristovu.

Proto krácejíce střední cestou, musíme se vyhýbati všemu zbytečnému přepínání významu osoby Husovu jakož i podezření z náboženského fanatismu. Touto methodou u těch, kteří pravdu vyhledávají — a těch jest za našich dnů uprostřed záplavy spisů o Husovi pojednávajících, díky Bohu nejvíce — více dobrého způsobíme, než marnou chválou a zbytečnou hanou.

A kdyby Hus byl ve smýšlení svém a jednání **veškerém** charakter nejryzejší, nad zlato čistější, každý nepředpojatý uzná, že nikdo z našinců nynější doby není zodpovědným za jeho smutný osud, který ho postihl. K čemu se tedy strachovati a pravdu neřici beze všeho obalu, když je to povinnost dějepisce nejsvětější. Ale pořádati oslavu dekrétu kutnohorského jako oslavu Husovu a vyhlašovati ho za původce intelektuálního manifestu pro národ český tak důležitého jest historicky zcela neoprávněné.

MILÁČEK PÁNĚ.

Ctitelům nejsvětější Svátosti oltářní kytici tuto uvil Th. Dr. Karel L. Řehák.

Se schválením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské toužícím a Spasitele ve Svatostánku milujícím, vložíme přemilý dárek do rukou!

Cena brožirované K 1·20, vázané s červenou ořízkou K 1·40.

Laskavé nabídky přijímá

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Skvostným dárkem na památku Svatého přijímání, biřmování nebo kanonické visitace může být

P. Martina z Kochemu

PROSTOMILÁ KNÍZKA

čili

K MODLITBĚ, ROZJÍMÁNÍ I ŽIVOTU DOKONALÉMU PROSTINKÝ NÁVOD PRO KAŽDÉHO.

Přeložil se svolením nejd. k. a. konsistoře v Praze ze dne 30. ledna 1901

Th. Dr. K a r e l L. Ř e h á k, farář u sv. Ducha v Praze.

Cena vázaného ex. s červenou ořízkou 1 K.

Roztomilou tuto modlitební knížečku, vkusně v kapesním formátě v plátně vázanou, vše doporučí

nalkadatelství družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Roč. IX.

Čís. 2.—6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

HLASY
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

Z volebních zápasů.

Napsal **B. B. Nuselský.**

PRAZE, 1909.

~~Ušker~~ knihtiskárny družstva Vlast.

Z volebních zápasů.

Napsal B. B. NUSELSKÝ.

I.

»Jeníčku! Můj drahý Jeníčku,« zvolala Mařenka na mladého muže, jenž s ní stál. »Zůstaneš mi vždycky věrným?«

»Vždycky, mé zlaté dítě, vždycky,« zatoužil Jeník.

»A uděláš mi vždycky, co na očích mi uvidíš? Pamatuješ, žes mi to několikráte slíbil . . .«

»Udělám, dušinko, všecko udělám, co ti na očích uvidím,« sliboval Jeník. »Vždyť jsi moje milovaná bytost. Všecko, co na očích ti uvidím, udělám. Vždyť ty jsi anděl, ty přece nic zlého nemůžeš chtít, co bych nemohl udělat. A takovému anděli nemohu přece nic odepřít, nemohu,« ujišťoval Jeník.

Nad ním plul měsíc a svým leskem osvětloval tichou zahradu za statkem sedláka Polenského, kamž vždycky Jeník za svou dívkou chodíval.

Ponocný troubil dvanáctou, když od statku Polenského mihla se postava Jeníkova a ubíhala domů.

V-tu chvíli ve velkém hostinci »u modrého hroznu« seděli oba jejich otcové pohromadě, ještě se mnoha jinými sousedy a rozprávěli o denních událostech v obci se udavších.

Polenský a Jiřinec byli nerozluční přátelé. Nebylo ve světě snad lepších přátel nad tyto dva lidi, ač nebyly stejných povah. Polenský byl povahy mírné, kdežto Jiřinec byl prudký, ano někdy i nadutý. Tuto svou povahu však hleděl opanovat a před sousedem svým mírnit. A zvláště tak činil také proto, že sem do hostince »u modrého hroznu« chodil též pan farář Doubek a pan řídící Přísný. Před těmito pány ovšem se Jiřinec velice mírnil. Tím se stalo, že mezi touto společností byla naprostá shoda a že, co řekl jeden, bylo i míněním druhého. A Vranoves skutečně slula v té příčině po dalekém širokém okolí jako vesnice velice spořádaná, inteligentní a svorná, kdež nebylo žádných nesvárů, hádek a kdež nebylo žádných soudů potřeba.

Právě četl pan řídící v novinách zprávu, že jsou vypsány volby do sněmu království Českého. O tomto předmětu rozvinula se mezi nimi debata.

»Já myslím,« ujal se slova pan farář, »že je povinností nejen naší, ale i těch, kteří rozhodovati chtějí o osudech národa našeho a chtějí býti jeho vůdci, aby nám navrhli takové kandidáty posla-

nectví, kteří by řádně zastávali své povinnosti jak k národu, tak i k víře naší po našich praotcích zděděné. To by bylo jejich svatou povinností a tomu by se neměli vymykat, anebo jenom tak lehkovážně o tomhle usuzovat, jak se to nyní vůbec děje u nás v životě politickém. My jsme národ tak malý a nedovedeme svorně jíti ku předu a nedovedeme se usnésti společně na shodných požadavcích, které by pak byli poslanci všech stran povinni za každou cenu hájit a zastávat. A hlavně klást váhu na víru a národnost. Toto obojí máme hájit do krajnosti. Otcové naši v dávnověku pro víru krváceli na bojišti, umírali pro ni hrdinsky a nám v nynější době se nedostává k tomu zmužlosti, abychom urážče naší víry napomenuli ke slušnému chování, neřku-li, abychom ho na místě ztrestali za urážky naší víře učiněné. To se dříve nemohlo stát bez trestu.*

Pan farář smutně zakýval hlavou a utřel si zpocený obličej. Tohle ho vždy rozladilo, když si na to vzpomněl, jak dnes je svět lehkomyšlný, jak dnes lidé chytají se na všelijaké darmotlachy a hejly, kteří jen chtějí z rozeštvanosti toho lidu sami pro sebe kořistit. A když hodně lid rozeštvali a kapsy si namazali, ztratí se ti hejlové a darmotlachové a více není po nich ani památky. Ale na jiném místě začínají svou podvratnou práci znova nic se nebojíce, že rozeštvali občany, rodiny, okresy a celý národ.

Všichni tu sedící horlivě souhlasili se slovy páně farářovými a hlasitě k tomu přisvědčovali.

Na hodinách udeřila desátá. Pan farář potřásl svou šedivou hlavou a zaplativ, měl se k odchodu.

»To jsem se tu dnes dlouho pozdržel,« divil se.

»To mi to zítra ráno bude scházet. Ale to byla vina ta dnešní naše velmi důležitá rozprávka a proto si z toho nic nedělám, že jdu o malou hodinku později spat. Jen kdyby o tomhle všude tak uvažovali, jako my dnes jsme si o tom promluvili.«

Přáli si dobrou noc a rozešli se.

II.

Druhého dne jel Jeník Jiřinců na pole schválně kolem statku Polenského, odkudž jako náhodou vyhlížela Mařenka a zrakem svým něžným a milujícím sledovala svého hochu tak dlouho, dokud nezajel za stromořadí.

»To si myslím,« smál se šenkýř z hospody »u bílé růže«, který stál na zápraží svého stavení a tohle viděl přes celou návěs.

Jeník právě okolo něho jel.

»Jeník si vyhlídl něco pěkného,« volal na něho, když jel okolo.

Mladý muž se usmál.

Hospodský Kozel se uštěpačně ušklíbl, ale tak, aby to Jeník neviděl.

»Kam jedete, Jeníčku?« volal na něho.

»Na zada,« vzkřikl mladý Jiřinec.

Za hodinu přišoural se hostinský od »bílé růže« na pole, kde říkali Jiřincovi »na zadech«. Tam se dal s Jeníkem do řeči.

»Vám musí každý závidět,« řekl oulismě.

»Musí, ať jsem blázen.«

»Mně? A proč?« smál se Jeník a sekal při tom jetel.

»No musí, to víte. Či vy to ani nevíte? No, jako, že si vezmete nejbohatší holku a hezkou holku.«

»Hezká je, to je pravda a bohatá také. Ale to první je mi u ní milejší. To druhé nehledám.«

»No, je ale dobře, když má peníze, že ne? Chichichi. Peníze jsou dneska hlavní věc. Rozumíte pane Jiřinče.«

»K smíchu,« odtušil mladík.

»S tím nejsem úplně srozuměn. Že na škodu nejsou, to je jisté, ale že by nezbytné musily být ku štěstí lidí, to myslím, není pravda.«

»Hm, ku štěstí lidí. Ale penězi se dá ledacos zakrýti . . .«

»Tady se nemusí nic zakrývat.«

»Kdo ví, Jeníčku. Kdybyste slyšel lidské řeči, jinak byste o tom soudil. Ale já nechci nic říkat, ono by se mohlo pak leccos myslet, že jako já bych něco chtěl kazit, a to mně nesmí nikdo vytýkat,« mluvil tajemně krčmář od »bílé růže«.

Jeník nechal sekání jetele a zadíval se pozorně na něho.

»Poslouchajte, Kozle, vy tu něco povídáte tak záhadného, že musím vás žádat, abyste mi to vysvětlil,« děl prudce.

»No, ať jsem blázen, že se tak všeho hned chytáte. Ale víte, já vás na něco důvěrně upozorním, ale nesmíte na mne nic říci. Musil bych vám to pak upříti, kdybyste to sváděl na mne, že jsem vám to řekl. Mařenka byla loni v Praze v jednom pensionátě, víte, klerikálním, no a seznámila se tam při procházkách na ulicích s nějakým pánem od vojska, a tu se něco stalo. Proto přijela o dva měsíce později sem než původně měla. A teď si ji máte vy vzít a penězi to chtějí zaplatit.«

Jeník vykulil úžasem na mluvícího oči. Nemohl překvapením ani ústa otevřít. Tohle byla strašlivá pomluva jeho miláčka, jeho Mařenky. Tohle přece ani nemůže být pravda. Teprve po chvíli se vzpamatoval.

»Člověče,« zařval.

»Kdo vám tohle řekl?«

Hostinský krčil útrpně rameny. Dělal nevinného.

»Vždyť jsem si to myslil, že jsem měl raději být zticha a nic vám neříkat. Ale to je to, když to člověk s lidmi dobře myslí, dostane se mu ještě pak nevděku a urážek. Nemusíte mně, Jeníčku, nic, pranic věřit. Já nechci. Já se o to neprosím. Co mně je konečně po tom? Mně se nic nestalo, mne se to také netýče, tak co. Nemusíte také o tom, že tohle víte, nic před Mařenkou říkat. Jen ji dobře pozorujte a pak to hlavní teď přijde. Totiž abyste věděl, podám vám důkaz. Za týden

sem ten pán od vojska přijede na faru. Povídá se, že je to nějaký příbuzný pana faráře. No, může to také být pravda. Ale myslím spíše, aby byl na blízku Mařence a mohl se s ní zase scházet. Proto teď nic neříkejte a vyčkejte, až ten pán sem přijede. Pak budete vidět hned, kolik ušlo. Kdybyste to dal nějak na sobě znát, tak byste jim dal výstrahu.“

Šenkýř zamžoural potutelně očima. Bylo vidět, že ještě z něho není všechno venku, co tam je přichystáno k vychrlení.

»A poslouchejte, Jeníčku, vy tak věříte těm lidem na naší faře, ale abyste se pak jednou nezmýlil. Váš tatínek je také moc k nim důvěřivý a uvidíte, že se klamete vy i on a my všichni. Teď přijdou volby a oni mají něco za lubem. Chtějí tady na našem volebním okrese volit klerikála, rozumíte, klerikála, jednoho kněze. A to už můžete si myslet, co by as potom chtěli na nás, kdyby byli zvoleni,« tajně našeptával Kozel.

Jeník ho poslouchal nanejvýš rozrušen tím sdělením o Mařence.

»To víte, my je známe,« pokračoval Kozel.

»My je známe dobře, tyhle ty pány. Oni zakládají katolickou stranu, ale nač to dělají? Jen aby mohli z lidu hodně těžit, hodně ho vyssávat. A náš lid je poslouchá na slovo jako evangelium. Co tady řekne farář, to všechno platí.«

»Ale vždyť on nechce nic zlého,« řekl Jeník, cítě potřebu už také promluvit a trochu se probrat z té své ztrnulosti.

Hostinský od »bílé růže« dal se do sípavého smíchu.

»Nechte nic zlého! No bodejť by chtěl najednou něco zlého. Až lid bude úplně na jejich straně a až dostanou hodně mandátů poslaneckých, až budou míti vládu v ruce i školu, pak budete vidět, co budou chtít a co budou s námi dělat. Ó, to já znám! Mne nechte být. Já jsem prokoukanej. Mne neopálí nikdo. To mne ještě neznáte. To budete vidět, co se stane, co jsem vám teď předpověděl. A jak on farář beztoho ví, jak to bylo s tím důstojníkem a s Mařenkou, a přece nechá toho pána ubytovat se na faře, jen aby jim poskytl příležitost se scházet.«

Jeník zařal pěstě.

»A vy myslíte, že je tohle pravda, co povídáte?« ptal se hostinského.

Ten mávnul pohrdlivě rukou.

»Co bych vám to povídal, kdy by to nebyla pravda. Pomohl bych si s tím něco? Co bych z toho měl? Co? Jděte bláhovče! Vy byste věřil každému. Ale těm černým máte nejméně věřit. Ti hledí dostat lid do své moci a pak s ním budou točit. Ale mne tam nedostanou. Já budu volit agrárníka rozumíte. Kcukejte, já jsem hostinský a nejsem rolník a ja přece budu volit s rolníky, ale jejich člověka, agrárníka. Ti mají jedině právo zastupovati náš národ na sněmu a všude tam kde se o národ náš jedná a jednat bude. Pryč s kandidáty strany katolické. Ti by

nás pěkně zavlékli. A vy jako rolníci máte volit agrárníka. Takhle jednáte sami proti sobě. Ale to se jednou na vás pomstí. Počkejte!«

Kozel uměl agitovat výtečně. Pozoroval, že účinek jeho slov na Jeníka jest už znát velmi příznivě pro jeho plány. Řekl ještě několik otřepaných frází a poroučel se mu.

Vracel se do vesnice. To věděl, že tahle setba bude míti pro něho dobrou a hojnou žeň.

Až dotud vesnice Vranoves nebyla dotknuta politickými noži a surovostmi namnoze páchanými při agitacích volebních. Až teď to mělo přijít i sem a rozbouřit klidnou hladinu zdejšího života.

Kozel měl hospodu »u bílé růže.« Měl o mnoho menší návštěvu nežli jeho konkurent hostinský »u modrého hroznu.« Ale nedivme se tomu pranic. Nebyl sám nijak zvláštním charakterem a nespokojil se poctivým malým výdělkem. Toužil po tom, aby se mu hrnuly peníze šmahem do kapsy, ať je to už poctivě, nebo trochu šibalsky. U něho scházela se společnost rolníků a chalupníků, kteří rádi si zabouřili a peněz nešetřili na dobrý a opojný truňk. Karty se tam jen míhaly a mnohý hráč odcházel k ránu domů bez krejcaru. Ale větší sedláci a ta lepší společnost scházela se nahoře »u modrého hroznu,« kde se pořádaly také pěkné zábavy, divadla a plesy. A po tom toužil Kozel. Chtěl to nahoře rozbit. A k tomu se mu dobře hodila právě

vzniklá kandidatura agrárnická. Chytil se toho a začal pro agrárního poslance agitovati. Že začal velice mravně, už jsme viděli. Špínu a bláto házet na katolického kněze a jeho přívržence, to byl jeho hlavní argument a prostředek k dosažení cíle.

Jeník jel domů úplně změněn. Ten štír, kterého mu do srdce nasadil Kozel, ten tam pátil a hlodal neodbytně. Chvilími se mu zdálo, že to jest pomluva jenom, ale zase ho napadlo, že tohle může býti pravda, když to ten hostinský tak jistě věděl.

Jel kolem statku Polenského. Mařenky neviděl. To ho bodlo u srdce. Kde pak asi je? Naproti stála fara. A tu chvíli vycházela z ní jeho Mařenka. Jeníkem to škublo. Co tam dělala? Co tam chtěla? Jindy neměl žádných domněnek a podezření, ač věděl že tam Mařenka chodí pro knihy.

Mařenka se usmívala, když došla až k povozu Jeníkovu, který prudkým trhnutím opratí zastavil koně.

»To už jedeš domů?« řekla zvonivým hláskem.

Ten hlas mu zahřál srdce. Ale zase hned se tam ozval posměšný hlas šenkýře Kozla.

»Kdes byla?« děl drsně, zamračeně.

Takhle nikdy s Mařenkou Polenskou nemluvil. Ta se na něj udiveně zadívala. Tázavé její zraky žádaly vysvětlení jeho drsné řeči.

»Ptám se, kdes byla?« řekl prudce.

»To nevidíš, že na faře!« odpověděla dívka vzrušena jeho chováním.

»Hm. Na faře! To si myslím. Čekáš na toho pražského galána, vid' a nemůžeš se ho dočkat, vyjelo z Jeníka.

Mařenka zbledla. Co se to dělo s jejím milovaným Jeníkem? Co to znamenalo?

»Pro Boha, Jeníčku, co je ti?« zaštkala.

Ubohá tomu naprosto nerozuměla. »Co to mluvíš?«

Jeník práskl do koní a odjel, aniž by více na ni promluvil.

Nebohá dívka potácela se do rodného statku. Tam s pláčem padla matce kolem krku a všecko jí pověděla. Nahodil se k tomu také pantáta a i tento ihned zvěděl. Tohle byla pro ně, poctivce, rána veliká. To, co mluvil Jeník, nebyla žádná maličkost.

»Odpoledne půjdu se ho na to optat,« děl rozvážný sedlák Polenský.

»Teď se utište!«

III.

Ve Vranovsi začaly jiné poměry. Volební otázka, agitacemi tak nezřízenými vedená, rozvířila celou osadu. Podobně bylo i ovšem jinde.

Jeník, ač byl řádný a hodný mladík, poblázněn byl do krajnosti šenkýřem Kozlem a popuzen byl proti Mařence, ač ho chvílemi lítost

napadala a jakési vědomí nesprávného jednání se počalo v něm ozývati. Ale tyto lepší vlastnosti jeho ducha byly utlumeny rostoucí nevraživostí, která tak z nenadání tady vznikla. Co dělá jedna puštěná, špinavá lež do lidu nemyslícího, lehkověrného, náchylného spíše k revoltě, nežli k moudrému uvažování zběhlých se událostí!

Jeník řekl všechno, co slyšel od Křena svému otci. Tento byl člověk velice panský a nadutý, který, jak jsem již řekl, ve společnosti »U modrého hroznu« jenom z ohledu na přítomnost páně farářovu a pana řídícího učitele se velice mírnil a povahu svou zakrýval.

Sdělení synovo ho ovšem pobouřilo. Jal se o tom uvažovati se svého stanoviska. Proč by měli oni, bohatí sedláci, poslouchati nějakého kněze? Co ti se mezi ně pletou. Agráři mohou sami o sobě a svých věcech uvažovati. Co je komu do nich. A v tomto prvním rozzlobení, vzniklém po nenadálé zprávě Jeníkově, přišel mu do cesty sedlák Polenský. Tento šel docela klidně vyptati se na smysl slov Jeníkových jeho dceři Mařence tak záhadným způsobem do tváří vmetnutých. Mírný Polenský našel oba Jiřince ve světnici. Ani židli mu nenabídli. A přece jindy mohli se v úslužnosti k němu přeraziti. Tady se musilo něco vážného přihodit.

»Dobré odpoledne,« řekl Polenský.

»Dobré,« řekli oba.

Jeník se hleděl opanovati, když viděl před sebou otce jeho milované Mařenky, ale přece se mu to nezdařilo. Mrak mu zůstal seděti na čele.

»Jdu se ptát Jeníčka, co to dnes mojí Mařence na návsi povídal«, začal Polenský mírně.

»Hm, pěkná věc, pěkná,« vyrazil ze sebe starý Jiřinec.

»To jsem si ani sám nemyslil, že byste byli tak sprostí.«

»My sprostí?« řekl udiveně starý Polenský.

»Tatínku . . . « mírnil Jeník svého otce.

»Teď mlč! Teď budu mluvit já. Do takové rodiny měl se můj syn dostat? Holčička měla už známost v Praze s oficírem a teď to chce zakrýt penězi? Tak? To by bylo pěkné! Ale to se nestane. Už jsme prohlédli tu síť, kterou okolo nás stahujete s naším farářem. A já jsem tak dlouho mlčel a trpěl tohleto roztahování se těch klerikálů. Jim je všechno dobré. Oni dovedou všemi nekalými prostředky . . . «

»Zadrž, sousede Jiřinče!« zvolal přísně Polenský.

»Neurážej lidí, kteří tady nejsou a kteří se nemohou tady bránit proti podezřívání. A co se týká mé osoby a mé Mařenky, ti odpouštím, neboť proti takové zbrani, jakou zde vidím namířenu proti nám, je nejlepší odpouštět zcela dle slov Kristových. Mařenka má ovšem nebude více Jeníkovi překážeti. Ona dovede přemoci touhu

svého srdce tam, kde byla proti ní vržena špína tím, který dříve jí do očí se stavěl hodným a hezkým. Bezdůvodně urážet je sice lehké, ale špinit a hanobit poctivé děvče jest nečestné a ošklivé a zasluhuje odbytí. Já odcházím, abych nikdy nepřekročil práh tohoto stavení, kde byla rodina má tak hanebně urážena. Bůh vám to odpustí!«

Sedlák Polenský odešel.

Chvíli bylo ve světnici ticho.

Starý i mladý Jiřinec byli tímto úctyhodným a mužným jednáním Polenského zaraženi. Zvláště Jeník byl ohromen. Zdálo se mu, že v tu chvíli ztrácí všechno štěstí svého života. Ale jeho otec nenechal ho dlouho při těchto vlivných a dobrých myšlenkách. Vybuchl vztekle a roj jmén nepěkných se hrnul z jeho úst. Nenechal na Polenském a celé straně katolické ani jednoho čistého vlásku. Strhal to všechno a vynadal všem.

»Ani krok za tou holkou nepáchneš!« křičel a šermoval prudce ve vzduchu rukama.

»Ani na krok! To se podívejme na tu zpřež, která takovýmto podloudným způsobem chtěla by nás dostat a do naší zachovalé rodiny se vetřít. To se jim nepovede. Utvoříme tady mocnou hradbu proti nim a uhlídáme, kdo zvítězí a kdo koho bude poslouchat. To se na to podíváme! Až já se do toho teď vložím, to budou vidět, co jsou agrárníci. To budou koukat!«

Panímáma Jiřincová s tímhle jednáním ovšem nesouhlasila. Slyšela všechno, co se dělo a mluvilo, ale když do toho chtěla promluvit, okřikl ji starý, aby si hleděla svého a do toho se nepletla. Mlčela tedy, poněvadž zpupnost svého manžela znala, ale umínila si bedlivě dávat na vše pozor a jmenovitě střežiti Jeníka, aby neukvapil se a do něčeho nevlezl, co by mohlo jeho štěstí uškoditi. Nevěřila pomluvám, kydajícím hanu na dobrou a milováníhodnou Mařenku a tušila, že se za tím skrývá něco jiného, zvláště když zvěděla, že v tom všem má prsty hostinský Kozel. To byl pravý kozel, ten trkal do všeho, a jen co bylo k jeho prospěchu, učinil, neštítě se ani podvodu a špatnosti.

Umínila si promluviti s Mařenkou a prositi ji, aby na to nic nedala a Jeníkovi se neodcizovala.

Večer toho dne seřídla už společnost »U modrého hroznu« citelně. Sedlák Jiřinec se nedostavil a s ním několik sousedů, které na ten večer pozval do hospody »U bílé růže.«

Pan farář litoval té neshody, která tak najednou do Vranovse přiletěla, aniž by se toho byl někdo nadál.

Když o tom bylo mluveno, co se dnes přihodilo, co dolétlo za pomluvu k uším sedláka Polenského, mírnil pan farář osten těch surových urážek.

Zajisté se všechno vysvětlí a k dobrému zase obrátí, nic nezůstane tajného pod sluncem a pravda přijde na povrch jako olej nad vodu. Dobrý kněz těšil pana Polenského a nabádal jej k trpělivosti a k odpuštění sousedu Jiřincovi, který zajisté zmoudří a zase se do jejich společnosti s ostatními vrátí, aby s nimi ve svornosti a dohodě nadále žil.

Omladina, scházející se v tomto hostinci, chystala se ku hraní poučného divadla, nesoucího se duchem katolickým. Dnes byla právě odbývána zkouška. Dva mladíci se nedostavili. Mezi nimi byl také Jeník. Zkouška tudíž nemohla se odbývat. Musili ji odložit na jiný den a starati se o náhradu. Pan farář slíbil, že následující den promluví s mladíkem a s jeho otcem a domluví jim.

O desáté hodině odešel pan farář domů.

Polenský byl mrzut. Zlobilo ho to, že se jeho Mařence tak ubližovalo. Ubohá ten den proplakala a nebyla k utišení. Měla Jeníka skutečně a opravdově ráda, ale ještě více ji bolelo, že Jeník byl k ní tak surový, že ji tak pohaněl. To jí bylo nevýslovně líto, že mohl něco takového o ní myslet.

»U bílé růže« ten večer bylo neobyčejně hlučno. Tam přetřásala se horlivě a bouřlivě kandidatura agrárnícká. Tam také pověšen byl veliký plakát, doporučující při nastávajících vol-

bách do sněmu království Českého agrárníka Racka.

Horlivým doporučovatelem byl sám šenkýř Kozel a k němu přidružil se sedlák Jiřinec a a s ním několik jiných. Jiřinec byl dnes ve svém živlu. Vykládal, nadával, huboval, kritisoval a všichni mu přizvukovali a volali mu »sláva.« To bylo něco pro něho. Tady si ho jinak vážili! Všichni ho poslouchali a dávali mu za pravdu.

Bouchl do stolu a křičel.

»A teď toho máme dost. My budeme ode dneška poroučet a rozkazovat. Nebudeme více poslouchat klerikálů, kteří s námi špatně smýšlí a jenom by nás chtěli vycucávat. My jim po volbách ukážeme, zač je toho loket. To bude tady jiné hospodářství. Na to se musíme všichni držet dohromady. My je musíme porazit. Musíme zvítězit. Postarám se o to, abychom zvítězili. Sám budu jezdit po okolních vesnicích a agitovat. Ta jejich vláda přestane.«

»Přestane,« řvali sousedé a tloukli do stolů, až sklenice a štamprlata s kořalkou poskakovaly a vylévaly svůj obsah na stůl.

»Tak máme všichni mluvit a jednat,« pochvaloval si Kozel a chutě naléval pivo a kořalku.

Jiřinec pil dnes jako zjednaný.

»Kdyby nekandidoval zde pan Racek, řekl bych, že by znamenitým kandidátem poslanectví byl pan Jiřinec,« pochleboval Kozel.

»To je pravda!« křičeli hosté a opět boučali do stolů.

Jiřinec byl jako v nebi. Tohle mu »u modrého hroznu« ještě nikdo neřekl. Tam na to nikdo nepřiřadl. To ovšem nenapadlo nafoukanému sedlákovi, že tady tyhle řeči jsou jen agitací, že jsou namířeny jenom k němu proto, aby ho poštvali proti katolíkům, aby ho od nich odtrhli, aby rozeštvali ten dobrý lid ve Vranovsi a v okolních vesnicích, k čemuž bude nyní Jiřinec velice přispívati svým rejpalstvím, které v něm bylo těmi řečmi živeno.

»To by byl poslanec,« pochvalovali si sousedé.

»Stakra! Mít tak poslance z naší vesnice!«

»A k tomu takového zazobaného a vzdělaného agrárníka.«

»To by na nás koukali jináč z ostatních vesnic.«

Jeden přes druhého lichotil se k Jiřincovi.

»Deset dupláků piva!« poroučel Jiřinec.

»Sláva! Ať žije!« křičeli lidé a zdvihali sklenice, hrnouce se k nadutému sedlákovi a fukající si s ním.

Jiřinec byl na vrcholu své slávy.

»Vida,« šeptal si.

»Tady ti lidé mají o mně jiné ponětí než tamti nafoukanci »u modré hvězdy.« Proč jsem se nedržel těchto lidí.«

A lidé kolem něho pili za jeho peníze a nemohli se ho ani dost vynachváliti.

»No, co nemůže býti teď, může se státi za šest roků, až budou nové volby,« začal zase Kozel.

»Teď už musíme, aby se hlasy netříštily, držeti se navrženého kandidáta Racka, ale po uplynutí šestiletí budeme kandidovat pana Jiřince.«

»To budeme!« řvali napilí sedláci a chalupníci.

»To budeme!«

A pilo se dále.

K ránu odcházeli všichni ti »nadšenci« domů s těžkými hlavami. Mnohý vletěl někde hlavou do plotu, anebo se skulil do příkopu, z něhož se měl co hrabat ven. A ještě i tam v tom příkopě hárala v něm volební bojechtivá nálada, neboť se ozývaly hlasy z příkopů:

»A to vyhrajeméééé!«

A jinde zase:

»My musíme zvítězit.«

»My jsme pokročilí a vzdělaní.«

»My se nenecháme vodit za nos, od kleri—ká—lů — — —«

A ten, co tohle poslední říkal, obrátil se ve blátě příkopem tekoucím na znak a dívaje se nahoru k jasnícímu se nebi, zahuhňal ještě:

»Ať žije pan Jiři—ne—c—«

A usnul. Ráno ho tam našla jeho manželka a ne právě šetrně ho zdvihla z toho nepohodlného lůžka a táhla ho domů.

A pan Jiřinec, když klopýtal namotaný přes dvůr svého statku, mumlal:

»A za šest roků budu já tím poslancem. Já vám pak dám opravy v kostele a ve škole. Opravujte si to sami, když to chcete mít hezké, ale my na to nedáme ani krejcar. Rozumíte! Ani krejcar!«

Prásk. Pan Jiřinec bouchl hlavou do domovních dveří.

»Co to?« zkřikl surově.

»Kdo se tohle opovážil? Mně, budoucímu poslanci zavírat dvěře před nosem!«

Dvěře se však ihned otevřely a v nich objevila se panímáma Jiřincová.

»Co děláš takový rámus,« řekla mírně, ale opravdově.

»Takhle se chodí časně domů z hospody?«

»My jsme tam měli volební schůzi. Budeme volit proti katolíkům. Ale co je tobě do toho,« bručel Jiřinec.

»A ty nejsi katolík? Co tedy jsi?«

Pantáta na ni vyboulil oči.

»No, já jsem agrárník, rozumíš! Agrárník! A za šest roků budu já poslancem. Za šest roků.«

Panímáma se dala do smíchu.

»To si tě někdo zase dnes pořádně dobral,« řekla a ustoupila do síně, aby mohl projít.

»Dobral? Mne, že si dnes někdo pořádně dobral? Co se to opovažuješ proti mně? Já jsem pokrokový člověk,« kasal se Jiřinec.

„To je hned na první pohled vidět.«

»Že je. No to si nechám líbit.

Tohle je přece moudrá řeč.«

»No, jestli je vidět pokrokovost v chlastu a v obžerství, tak ano, to bys byl pokrokový člověk,« řekla panímáma a odešla do světnice.

Jiřinec zaklel a hnal se za ní. Chtěl ji uhodit, ale panímáma se proti němu postavila a řekla přísně:

»Máš-li to svědomí, tak mne, ty pokrokový člověče, uhoď. Jest to smutné, že to tak daleko u nás došlo, že jsi si dovolil proti věrné a pracovitě své ženě pozdvihnout svou ruku. To jsem si zasloužila za svou práci, kterou jsem se tady na statku udřela? Nikam takřka nevycházím, nikam nejdu, jenom se dřu a ty mne teď budeš za to chtít bít? To se ještě nedám. A nemáš-li ty rozum, budu ho mít já. Rozumíš!«

A panímáma šla pak do komory.

Jiřinec byl trochu rázným vystoupením své ženy sprážen.

Bručel něco o krátkém rozumu, svlékl se a šel spat. Ve snu se mu zdálo o poslanectví. Házel sebou a řečnil, až spadl z postele. A podobné výstupy se odehrály i v jiných chalupách

a statcích, kamž přišli nebo lépe dovlékli se nachmelení »nadšenci« hnutí protikatolického.

Tak začaly volby v klidné jindy vesničce ve Vranovsi.

IV.

Oba kandidáti pořádali po vesnicích svého volebního okresu voličské schůze, při kterých docházelo vinou agrárních přemrštěnců, jako byl sedlák Jiřinec, k pohoršlivým a smutným výstupům, svědčícím o malé duševní pokročilosti a politické vyspělosti jejich. Rámusili, tloukli do stolů tácky, rukama i sklenicemi, holemi bušili do židlí a na řečníky strany katolické hanebně pokřikovali, nic se nestydíce ani před sebou, ani před celou veřejností.

V naší vesnici uspořádal kandidát agrávníků Racek voličskou schůzi, ovšem že v hostinci »u bílé růže«. Sál byl přeplněn příslušníky obou stran. Ale agrávníků zde bylo mnohem více. Ti měli velikou převahu. Byli to však většinou lidé přemluvení a získaní hostinským Kozlem, sedlákem Jiřincem a podobnými ztřeštěnými lidmi.

Jiřinec byl svolavatelem. Řeč měl napsanou. Študýroval to celý týden doma a napsal si to důkladně. Nadávkami na křesťansko-socialní stranu se ta slátanina jen hemžila.

Zahájil schůzi a dal volit předsednictvo. Měl už k tomu své lidi navedené, co mají dělat.

Sedlák Brabenec, jehož obličej byl celý zapuchlý od kořalky, se hlásil o slovo. To se ví, že ho hned dostal.

Navrhl za předsedu schůze pana Jiřince, za místopředsedu Kytlíka a za zapisovatele Všímka.

Hlásili se sice ještě ke slovu a k návrhu příslušníci druhé strany, ale na to Jiřinec nic nedbal a dal hlasovat o návrhu Brabencově.

Velká většina rukou se zvedla pro předsednictvo agrární.

»Tak se ujímám svého místa a děkuju za důvěru«, řekl Jiřinec a nafouknuv se, usedl za předsednický stůl.

»A vy pojdte sem taky, Kytlíku. Tuhle vedle mne. A vy jako zapisovatel semhle,« volal na Všímka.

Jmenování zaujali svá místa.

Jiřinec zazvonil na zvonek, který si přinesl z domova. Obyčejný zvonek, který se věšel koním v zimě na krk.

Shromáždění utichlo.

Jiřinec vstal a nadul se. Měl před sebou rozložený papír, na němž měl svou úvodní řeč napsanou.

»Velectění pánové!« spustil s přemrštěným pathosem.

»Tak jsem vás dal svolat do téhle hospody, abyste vyslechli řeč našeho znamenitého agrárního kandidáta, pana Racka, který jest s tělem a s duší našinec a nemůže, jako my, ty křesťan-

ské sociály ani cítit. Ti by s námi vorali, kdyby se tak dostali k veslu. Ale my jim to veslo z ruky vyrazíme a pak je s ním plácáme přes tu jejich šiřatou hlavu . . . »

»Tohle je hanba takhle mluvit!« zvolal v tom kdosi na straně křesťansko sociální.

»Jaká hanba!« vzkřikl Jiřinec.

»My se nestydíme!«

»Leda to. To je něco jiného.«

Tam v zadu strhl se smích.

»Oni se nám smějou,« křičel Jiřinec.

»Ticho!« zvolal pan Polenský.

»Nechte je mluvit. Ať ukáží, co umějí.«

Všechno stichlo.

Jiřinec se zakuckal. Chtěl mluvit, pokračovat v nadávání, ale ten Polenský svou přítomností ho přivedl z konceptu. Teď to nemohl v papíru najít, ať tam koukal jak chtěl, nemohl najít, kde přestal, ani kde má začít, začal něco koktat, ale nemělo to hlavy ani paty.

»My chceme, velectění pánové, ehm, my, ano, my jsme ultraagrárníci od kosti a my chceme, aby klerikálové dostali na frak . . . »

»Ano, na frak!« vzkřikl ožralým hlasem Brabenec a prařtil rukou do stolu, až sklenice poskočily a o sebe zařinčely.

»Nařežme jim!« zvolal zapisovatel Všimek.

»Nejlepší by bylo je odtud vyházet,« děl pan kandidát Racek k panu Jiřincovi, ovšem že šeptem.

»Beztoho by stále do nás rejпали . . . «

»A taky jo. Zkazili mi řeč. A nejdříve toho Polenského. Ale počkejte. Já jsem měl ve své řeči takovej mordiánskej trumf na něj a teď by ho neslyšel. Pánové!« rozkřikl se Jiřinec do toho rámusu, který byl mezitím v sále nastal při surových výhružných těch výkřicích.

»Pánové! Počkejte! Ještě ne. Ještě je nevyhazujte . . . «

»To jste nestranný předseda?«

»Cože? Co chcete? Teď nemáte slovo, teď ho mám já. Tady jsem si to poznamenal, už jsem to našel.

(Toto chtěl ovšem jenom myslit, ale řekl to v té ráži hlasitě). Co jsou klerikálové? Ha! Ptám se vás, co jsou klerikálové. Co? Holota!«

»Tohle je, pane Jiřinče, volební schůze?« zvolal pan farář, a vysoká jeho postava se u jednoho stolu zvedla a upřela své milé, dobré, ale v tuto chvíli jiskrné oči, plné přísnosti a spravedlivého rozechvění, na pana předsedu této povedené volební schůze.

»Nestydíte se takovéhle surovosti a nadávky, jakožto předseda tak důležitého shromáždění, které si má zvoliti poslance, který by jeho zájmy hájil, ze svých úst proti druhé straně vypustit? Měl jsem vás za vzdělanějšího člověka, který se nedá stranickými vášněmi k takovým surovostem strhnouti . . . «

»On myslí, že je v kostele . . . « blabolil Brabenec, pozdvihuje skleničku s kořalkou.

»Pane předsedo, slyšej, to vědí, že jsem jich navrh za toho předsedu, tak daj nalejt ještě jednu štamprličku kmínky. Tu já moc rád . . . A to jsem veselej na mou duši. Ať žijou klerikálové! Sláva! Nebo já jsem se splet. Ať žijou agrárníci! Ještě jednu štamprli kmínky!«

Není divu, že toto intermezo přivodilo mezi příslušníky strany křesťansko sociální nemalé veselí.

»Tenhle pán navrhoval předsednictvo!« zvolal Polenský a ukazoval na spileho Brabence.

Samotnému panu kandidátu Rackovi bylo tohle už mnoho. Musil se stydět za ty lidi, jichž zástupcem se chtěl na sněmu stát.

»Pane předsedo, prosil bych o slovo,« zvolal.

»Hned ho dostanete, ale dříve mi musí dát pan předseda štamprli kmínky.«

»Brabenče! Buďte zticha. Vy mi tady děláte ostudu,« vzkřikl Jiřinec na opilce.

»Cože! Já že jim tady, oni rambase nafoukanej, dělám vostudu? A neslúbili mi štamprlí tolik, co jich vypiju, když to dobře dopadne? No tak, voni jedna měchuro. Já jim tady dělám slávu a oni mi budou říkat, že jim dělám ostudu, voni jeden žvejko užvejkaněj. Co si to myslejí?«

Na několika stranách ozval se smích, také tam v zadu tleskali. Agráři zase ty smějící se hlučně okřikovali.

Pan kandidát poslanecký a pan Jiřinec konečně udobřili napilého Brabence, tak že se mohlo ve schůzi pokračovat.

Slova se ujal nyní pan Racek. Líčil, házeje samými lesklými frázemi, jak to hned bude všechno jinak, až oni agráři budou mít ve svých rukou rozhodování o osudech našeho českého národa. Nikdo nebude mít bídu, poněvadž on, pan Racek, vymůže menší daně pro rolníky a chalupníky, menší přirážky budou platit, zařídí jim tady různé blahodárné podniky, ze kterých oni budou mít nesmírné užitky, a nebude je to stát ani krejcaru, budou mít všeho dost, vymůže jim, že budou jejich synkové a čeledínové na polní práce v čase žní z vojny domů propuštěni a jiné více méně slibné a lákavé věci jim tu sliboval.

Hromové »Sláva!« se neustále mezi jeho řečí ozývalo. Voliči i nevoliči tloukli do stolů, až pivo ze sklenic a kořalka ze štamprat vyskakovala a rozlévala se po stole.

»Kdo bude mít dluh na statku, tak se mu vymohou peníze k vypůjčení na malý úrok, aby to mohl pohodlně a klidně splácet,« vpadl do toho pan Jiřinec.

Pan Racek se na něho udiveně podíval a mluvil zase dál k řvoucímu obecenstvu.

Jen část přítomných zachovávala klid a nemísila se do ničeho. Byli to přívrženci kandidatury křesťansko socialní.

Konečně pan Racek skončil.

Bouře potlesku a hulákání se rozburácela sálem.

»Ať žijééééé náš poslanééééééc!«

»To je našinééééééc!«

»Ten dá na hekfáááák!«

Na to zase bouře potlesku. Buď tleskali tomu hekfáku, nebo tomu navrhovateli, nebo nastávajícímu poslanci Rackovi. Kdo pak ví. V tomhle se nikdo nevyzná.

»Prosím o slovo!« hlásil se pan Polenský.

Najednou všechno stichlo. Tohle je překvapilo.

»A co chcete?« táže se předseda schůze.

»Chci slovo! Když jsme nechali vás a vašeho pana kandidáta volně mluvit a nevytrhovali jsme vás, prosíme, aby také nám bylo dovoleno něco pronést a pana kandidáta se na něco optati!

»Nesmysl!« vzkřikl pan Jiřinec.

»Nesmysl!« řvalo shromáždění.

»Nic mluvit!«

»Žádná řeč!«

»Ale pánové! Tohle přece není po právu,« ozval se pan farář.

»Proč nechcete dovolit, aby pan Polenský se optal na něco pana kandidáta?»

Vždyť se tak děje všude. Musíte přece zachovat každému svobodu slova.«

Lidé stichli. Nedovedli na tohle nic říci. A hlavní! Nechtěli se panu faráři opřít. Znali ho všichni co svého dobrého přítele, který ta dlouhá léta, co tady už mezi nimi prožil, byl každému z nich něco dobrého prokázal a každému z nich různým způsobem posloužil. Nemohli tedy proti němu vystoupit. Styděli se za to.

»To je pravda,« počali někteří z nich se ozývat.

»Co je pravda?« zvolal Jiřinec.

»To je schůze naše. On tady nemá co mluvit. Ať si mluví ve druhé hospodě, tam mu nebude žádný překážet. Ale tady nedovolím mluvit nikomu z té klerikální strany. To by tak hrálo.«

»Pane Jiřinče,« zvolal pan farář.

»Nejednáte správně, že nechcete prát volné slovo opačné straně . . . «

»A co vy mi budete tady dělat kázání. Jděte si do kostela. Tam patříte. Sem ne. Tady jsme my pány. To by tak hrálo. Ještě v hospodě by nám chtěli poroučet.«

»Já mám tady tak právo být jako vy,« děl třesoucím se hlasem staříčkový pan farář.

»Je to hanba, sousede Jiřinče, co to tropíte,« zvolal sedlák Polenský, nemoha se už opanovati, když viděl svého hodného faráře tak tady ponižovat.

»A co vy tady máte co dělat?« vzkřikl Jiřinec.

»Kdo vám dovolil mluvit. On bude mně něco mluvit o hanbě a sám jí má doma dost. Ať si hlídá lepší svou dceru a nechodí do schůzí. Za peníze by chtěl dceřinu hanbu zakrejt.«

»Tohle mi zodpovíte jinde, Jiřinče, vzkřikl Polenský.

»Těch urážek jsem už slyšel dost. Ale všechno má svůj konec a moje trpělivost taky.«

»Vyhoďte je!« zařval Brabenec.

»Vyhoďte je!« ozvalo se vícero hlasů.

»Není třeba. My půjdeme sami,« zvolal pan farář.

Vstal a odešel s Polenským a se svými přáteli.

Kandidát poslanectví musel, než odejel, dát nechmeleným voličům vyvalit hektolitr piva.

Jiřinec pak mluvil po jeho odjezdu za »povznesené« nálady velikou politickou řeč.

Šenkýř Kozel nestačil ho chválit za jeho dnešní výkon a nestačil nalívat. Takových pár schůzí do roka a nepotřebuje mít žádnou muziku. Ti lidé toho vypili dnes až hrůza.

»Všude je taková drahota,« spustil zase pan Jiřinec, když se řádně byl napil.

»A oni, ti klerikálové, by chtěli na nás takové platy. Na kostel máme sbírat, školu opravovat a rozšiřovat a nemáme při nynější drahotě kde na to vzít. Ale to se nikdo neptá. Jen platit! To by tak hrálo!

Všechno je dneska dražší, ať se koupí cokoliv, na všem je přidraženo. Musíme šetřit a ne rozhazovat. Hospodo, ještě litr!«

»Výborně! Ať žijéééé pan Jiřinéééééc!«

»To je pravda! Taková drahota! Žena doma nemá co jíst,« breptal Brabenec.

»A já jsem rád, když seženu na tu štamprli kořalky. Ještě jednu. Jak on to dnes pan Jiřinec zaplatí. A když ne, tak mu nabančím tomu melounovi, že ho ani jeho vlastní žena nepozná.«

»Cože? Já jsem nějaký meloun?« rozkřikl se Jiřinec.

»No a jakej!«

»Drž hubu, Brabenče,« zvolal Kytlík.

»A co bych já držel hubu . . . «

»Nebo tě zkrotíme, abys s námi trochu onačeji jednal, ty necudo opilá,« vzkřikl Všimek.

Ale tohle bylo na opilého Brabence moc. Neznal už žádné politické strany. Praštil do stolu oběma rukama, po Všimkovi hodil prázdné štamprle a trefil ho do čela, kde mu udělal notnou bouli a po Kytlíkovi hodil sirníkem.

Toho minul, ale trefil Jiřince.

Teď nastala mela.

A byla právě půlnoc po té památné schůzi ve Vranovsi, když vyhodili Brabence z hospody »u bílé růže.« Však tento neodešel klidně domů, ale kamením vytloukl všechna okna v hospodě.

V.

Ráno po schůzi bylo pro občany vranovské dosti zajímavé. Kolem hospody »u bílé růže« to bylo jako po pořádné bitvě. Na zahradě v trávě leželo několik sousedů a vyspávali tam pořádnou opičku, ve škarpě podél silnice leželo také několik voličů a sice v různých malebných nemalebných posicích, na něž zevlovali kluci do školy jdoucí. Leckterý synek poznal mezi nimi svého tatínka a ihned obrátiv, upaloval domů, aby sdělil mamince, že tatínek leží ve škarpě vedle silnice. Maminky pak ovšem přišly s nepěknými výrazy na rtech a nepřiliš jemně burcovaly klidně odpočívající spáče ze sna tvrdého. Že to není bez vlivu »výchového« i »morálního« na přihlížející k tomu mládež školní i předškolní, jest samozřejmé.

A ty výstupy doma, které se tu ráno odehrávaly! Mnohde padlo několik ran, ano někde došlo i k pranici, kde opilý muž se opřel »výchovným« prostředkům své ženy a důkladnost její oplácel zase svou »výchovnou« methodou. Děti měly pak zase potěšení slyšet, že jejich maminka je Ta slova se nedají ani napsat.

Jiřinec měl doma dnes ticho. Panímáma si ho ani nevšimala a syn byl už na louce. Sekali otavu. Jeník nemohl dnes rozčilením ani oka zamhouřiti. Byl také včera v té povedené voličské schůzi »u bílé růže«, ale nezamlouvala se mu. Vystihl ihned, na čí straně bylo právo a pravda a která strana se vyznamenala slušným chováním a která sprostotou a surovostí.

Tohle se mu naprosto nelíbilo. Myslel nyní neustále na Mařenku. Neviděl ji už kolik dní. Ona se mu schválně vyhýbala. Trpěla velice rádná a hodná ta dívka, ale dovedla se přemoci a nenaříkala. Konala s klidem, třebaš násilně vynuceným, své práce.

Polenský ovšem nyní po veřejné té urážce ve volební schůzi před tolika lidmi jeho rodině ve tvář vmetené nemohl učiniti jinak, nežli že podal na Jiřince žalobu pro urážku na cti.

To ještě více rozvířilo život ve Vranovsi. Obyvatelé postavili se na dva tábory, jedni drželi s Jiřincem a druzí s Polenským. Ti s Jiřincem držící činili to za pivo a kořalku, ti s Polenským držící činili to z přesvědčení o poctivosti rodiny této. Těchto byla ovšem veliká menšina, poněvadž bohužel ve dnešní mizerné době najde se mnohem více lidí, kteří za vlastní svůj prospěch zaprou své dobré přesvědčení a nakloní se ku zlému. Tak bylo i zde.

Terorismus strany agrární a podobných lidí, jako byl Jiřinec, naklonil ovšem veřejné mínění na stranu jejich kandidáta Racka, který jezdil po všech vesnicích volebního toho okresu a mlátil hubou a pouštěl lesklé fráze mezi zfanatizovaný lid.

Konečně přišel den volby. Abych nenapínal zbytečně zvědavost laskavých čtenářů a spanilomyslných čtenářek a abych nemusel psáti o těch nezřízených agitacích a násilnostech na mnoha

místech páchaných, sdělují, že zvolen byl ovšem kandidát agrárníků Racek.

To bylo jáсотu a radosti po celém tom okrese. Jestliže se spili při volebních schůzích, po prohlášení výsledku voleb spili se teprve.

Mezi tím došlo k vyřízení sporu mezi Jiřincem a Polenským.

Soud nemohl ovšem jinak než odsouditi Jiřince ku trestu vězení, kterýž mu byl změněn ve velkou peněžitou pokutu.

Tvrdohlavec nechtěl přistoupiti ku smíru, ač na počátku líčení soudce k tomu radil a vybízel. A Polenský, jak ho známe jako dobráka, byl by na smír přistoupil, ale Jiřinec ne a ne. Že prý na tu špatnost Mařenčinu povede svědky. Vedl hostinského Kozla. Ale ten ovšem se ze všeho vykroutil, že to není pravda, on že nikomu nic neřekl, on že nemůže proti rodině páně Polenského nic špatného a nečestného říci. Vykroutil se z toho velice šikovně a marně mu do očí říkal mladý sedlák Jeník Jiřinec, on že tohle spískal. Zapřel všechno.

S hanbou odešli oba Jiřincové od soudu. Tohle to pěkně dopadlo. Taková ostuda. Se vztekem špatně tajeným zaplatil starý pokutu.

Trochu ho to uchlácholovalo, že aspoň ten volební boj vyhráli a že strana Polenského utrpěla notnou porážku.

Jeník ale počal přicházeti k vědomí, že se zachoval ku svému miláčkovvi velice šeredně.

Prohlédl už tu celou hru, kterou s ním a s jeho otcem svedl hostinský Kozel od »bílé růže.« Nemohl se nyní utišiti. Proč jen ta neblahá roztržka! Jak to nyní zase usmířit. Jeho otec byl odsouzením k pokutě velice rozezlen na Polenského. Ten se neusmíří, ten se na rodinu jeho miláčka neudobří.

Jak tohle mezi nimi skončí! Ó, té neblahé, naduté vášně, která lomcovala jeho otcem! Jak zpyšněl ten nebohý muž a neměl nač. Nedovedl rozeznati pochlebování a lichocení od pravdivých úsudků. Za peníze a pití mu lichotili a po straně se mu zase posmívali, nadávající mu hloupých sedláků, že se nechá tak obalamutit a okejklovat.

Na faru přijel důstojník. To bylo zase mezi lidmi mluvení. Jeníka jako když píchne. Tak by přece byl mluvil šenkýř od »bílé růže« pravdu?

Mladý Jiřinec nevěděl teď, komu má věřit.

Jel na pole a potkal šenkýře Kozla. Už s ním přes měsíc nemluvil. Nechodil nyní do žádné hospody, ani k »bílé růži,« ani k »modrému hroznu.« Sem se styděl jít, a do tam té mu bránil jíti hnus. Cítil, že se tam páchalo něco nepravého, nepěkného.

Na poli se tedy setkal s Kozlem.

»Co pak, že mladého pana Jiřince není teď ani vidět,« spustil úlisně šenkýř, usmívaje se jako Jidáš.

»Proč jste nás nechal v bryndě,« zkřikl na něho Jeník.

›Nejdříve nás na něho poštvete, namluví nám toho plnou hlavu a potom, když to má dokázat, všechno zapře.«

›Ale vždyť přece jsem vám už tenkrát řekl pane Jiřinče, že si to máte nechat pro sebe,« bránil se hostinský.

›To, taková věc, byť i byla pravdivá, se špatně dokazuje. Ten, co mně tohle všechno o té holce řekl, mne také vyzval k mlčení a řekl mi, jestli něco někde řeknu, že mně to upře, neboť nemůže prý sám sobě škodit, máje rozsáhlý obchod. No tak vidíte. Já jsem si nemohl taky pomoci. Musil jsem to zapřít.«

›Jak jí to tedy dokáží?« durdil se Jeník.

Šenkýř pokrčil rameny.

›Nejlepší to nechat plavat a udělat s tou holčicí zkrátka konec. Nevšímejte si jí. Máte tu jiných holek dost a dost a tak tedy nač se věšet na tu necudu.«

›Žádná není taková jako ona,« pokusil se ji Jeník omlouvati.

Kozel pokrčil rameny.

›Co je mně konečně do toho,« řekl ledabyle.

›Když nechcete věřit, vemte si ji. Oni vám zaplatí za její čest penězi a bude to . . .«

›Mlčte!« křikl Jeník.

Hostinský se dal do smíchu.

›Když nechcete věřit, jděte každý večer nahlédnout přes zeď do farní zahrady a uvidíte tam toho důstojníka pohromadě s Mařenkou Polenských. Jděte se přesvědčit a uvidíte to.«

Pak se Kozel obrátil a odešel.

›Tak bylo přece pravdou?‹ zvolal Jeník.

Ten den zase do něho nic nebylo. Neustále myslil, je-li Mařenka takové špatnosti schopna.

Na večer se vloudil do sousedovy zahrady, která hraničila s rozlehlou zahradou farskou. Vylezl na vysokou zeď a díval se dolů. Ach, tam dále na pravo slyšel hlasy. A zdálo se mu, že mezi nimi je hlas jeho Mařenky. Srdce mu zabouřilo. Tak přece ona sem nyní dochází, když tady je ten důstojník z Prahy. Slezl dolů a ploužil se tím směrem, kde ty hlasy se ozývaly. Opět tam vylezl na zeď. A hle, co zde viděl, mu vehnalo krev do hlavy. A tak veřejně zde před farářem i před svým otcem Polenským seděla Mařenka na lavičce vedle důstojníka.

Chtěl tam dolů vzkřiknout na ně, ale najednou ho něco zarazilo. Uslyšel totiž z úst Mařenčiných jmenovat sebe. Ano, ona jmenovala jeho, Jeníka.

Naslouchal.

›Jeník za to nemůže,‹ pravila dívka.

›Nemůže, nemůže,‹ horlil pan Polenský.

›Kdyby neměl část té otcovy furie v sobě, tak by tak nedělal.‹

›Tatínku, křivdíte mu.‹

›Rád bych mu v tomhle křivdil, ale myslím, že se nemýlím. A divím se tobě, že se ho ještě tak zastáváš po těch urážkách, které vůči tobě spáchal.‹

›Kdyby mne neměl rád, bylo by mu to jedno. Ale jeho láska to byla, která mu udělala velké oči.«

›Neznám toho mladíka,« děl důstojník.

Jeník se na něj zadíval. Pohled ten ho uklidnil. Ten důstojník byl starší pán a tak milého obličejě a pohledu, že ihned každý nabyl k němu důvěry. Tak bylo i s Jeníkem.

Polenský mávl prudce od sebe rukou.

›Nesmysl. Je to nafoukanec jako jeho otec a dost« řekl.

›Odpuste, tatínku. Myslím, že byl poštván. Jeník nafoukaný není. Já ho znám dobře,« hájila ho dívka.

›Ale co to znamená, Mařenko,« řekl její otec.

›Vždyť je přece, víš dobře, mezi vámi konec. Nač tedy takové zastávání? Ani bych to nedovolil.«

›Vím, tatínku. Ale pravdu nutno mluvit vždy, i o těch, kteří nám ublížili. Poslechnu vás, když nechcete, abych více na Jeníka myslila, ale ani vy mu neupřete přece to uznání, že vzdělaností vyniká nad všechny ostatní mladíky z naší vesnice. A pan farář také ví, že není Jeník jako mnoho těch nynějších mladých lidí, kteří se chytají samých novot a na Boha a na svou víru zapomínají.«

›To má Mařenka pravdu,« přisvědčoval horlivě pan farář.

»A já myslím a doufám v Boha, že se to všechno k dobrému obrátí a že vy dva se za sebe dostanete«

»Pane faráři, vždy jsem konal všechno dle vaší rady, ale tohle tentokráte se, myslím, nestane«

»Tady rozhoduje vůle Boží a ne vůle lidí. Bude-li to mět být ani nemuknete.«

Jeník slezl se zdi a zahanben utíkal sousedovou zahradou pryč do polí vyplakat se a odlehčit si. Teď přece poznal, co to je za duši ta Mařenčina něžná bytost, která ho ještě hájila, obhajovala, zastávala se ho, ač on ji tak nesmírně urazil. A teď tu bytost ztratí, teď o ni přijde, teď je marná všechna jeho touha po ní.

Jak si zbytečně škodil! Jak nesmyslně připravil se o tu dobrou dušinku, kterou měl tak rád. Jak tohle s ním dopadne? A ke všemu ještě druhý den na to, když jel po návsi na pole, spatřil u plotu ohražujícího zahradu statku Polenského mladého muže upřeně a labužnický se do zahrady dívajícího. Poznal v něm Edáčka, povedeného syna pana Kozla, hostinského u »bílé růže.«

Strašlivá zlost ho chytila a žárlivost jím zalomcovala.

Tenhle mladý muž byl známý lufták. Zkažený student. Studoval reálku a chytil se při tom také nových bezvěreckých názorů, chlubil se, že nevěří v Boha a v nic, že to

všechno dohromady nic není a konec konců, proletěl při zkouškách tak důkladně, že nedovoleno mu ani je opakovat. Šel tedy domů a pomáhal otci v hospodářství. Ovšem to pomáhání spíše se jevilo v utrácení peněz a chodění po všech okolních vesnicích po muzikách. Brzy byl znám všude jako výstřední, přemrštěný člověk, jemuž není nic svato, ani čest dívek. Utíkaly před ním, jak ho zahlédly z daleka.

A tenhle člověk chce pálit a klást osidla jeho Mařence? Jak Jeník držel opratě bujných svých koní, strhl je blíže ku plotu. Jel blízko Edáčka. Když dojel až k němu, vzal ho bičem přes záda tak důkladně, že mladý pán zařval bolestí.

Jeník práskl do koní a odjel.

Z okna statku díval se na tenhle výjev sedlák Polenský. Nemohl toho nadutého mladého Kozla ani vidět. Tenhle výprask mu tedy přál od srdce.

»Přece ji musí mít ten Jeník opravdu rád,« zašeptal sedlák a smál se, vida, jak Edáček odtud ubíhá jako vyplacený pes.

~VI.

V okresním městě X. byly odvody. Edáček se musel dostavití též. Jeho otec šel ovšem s ním. Byl té pevné naděje, že páni od vojska, až jim tam řekne, že synka doma potřebuje k hospodářství a k živnosti, mu ho neodvedou.

Když šel k domu, kde se odvod konal,

potkal důstojníka. Hm, to by mohl s ním hned promluvit.

Zamířil tedy k němu. Smekl a představil se:

›Jsem majitel hostince a hospodářství Kozel z Vranovse a mám tady syna, Eduarda. Jde k odvodu dneska poprvé. A mám ho samotného. Potřebuji ho k hospodářství. Tak jsem chtěl, abyste mi ho pustili.«

Důstojník se usmál.

›To nejde jen tak lehce,« řekl vlídně.

›Musel byste prokázati, že vy sám jste nezpůsobilý ku práci, potom by se dalo něco dělati.«

›Já? A proč já?« zvolal hostinský.

›Poněvadž by byla tím prokázaná nutnost, že potřebujete syna doma. Můžete-li ale sám dělati a jste-li zdráv, tož nemůže býti o vaší žádosti ani mluveno.«

›Ale já jsem nemocen a pracovati také nemohu,« vyhrkl Kozel.

Důstojník dal se do smíchu.

›Nepovídejte mi tohle. Jak pak bych mohl s dobrým svědomím toto vaše udání bráti za pravdivé, když jsem vás sám viděl pracovati . . .«

›Prosím, jak to? Vy mne?«

›Ano, ve Vranovsi. Vždyť jsem přece několik dní pobyl v tamní faře na návštěvě u svého bratra.«

U svého bratra?« překvapen zvolal Kozel.

›Ano, pan farář je můj bratr.«

Hostinský vzpomněl si na urážky, které o tomto důstojníku sám ve vesnici ohledně Mařenky Polenské rozšířil. Bylo mu při tom horko. Jest-li to důstojník ví, nestane se jistě jeho příznivcem. Myslí tak Kozel podle sebe.

Začal něco koktati, aniž sám věděl co.

»V té věci nemohu praničeho dělat. Bude-li váš syn schopný, bude odveden a nikdo mu nemůže pomoci,« řekl důstojník a odešel.

Kozel stál tu se schlípenýma ušima. Tohle si dobře pořídil. Teď ho napadlo, že nedobře jest o lidech špatně mluvit. A on mluvil až moc zle o lidech, kteří mu nikdy ničím neublížili.

Šel do domu, kde se odvádělo. Za hodinu už znal výsledek.

Edáčka mu odvedli na tři léta. Kozel zuřil, když tohle uslyšel. V hospodě se opil na vztek a mluvil velice urážlivě o komisi odvodní. Řekl, že ten důstojník mu to udělal naschvál. V noci vrávorali oba, mladý i starý Kozel domů hodně napilí.

Za týden dostal hostinský obsilku k soudu. Lidé totiž nemlčeli a oznámili věc na patřičné místo. Byl obžalován pro urážku vojenské odvodní komise a pro urážku důstojníka, setníka Doubka, bratra pana faráře z Vranovse. Viděl, že je zle, že se dostal do pěkné kaluže. Co teď? Šel k soudu. Ač mu důstojník odpustil za svou osobu ony urážky, přece nebylo lze zastaviti pořad soudního jednání. Kozel dostal tři měsíce žaláře.

Motal se ze soudní síně jako pitomý. Nebyl nikdy zavřen, až teď pro svou nevymáchanou hubu dostane se do žaláře.

Pil zase na zlost, ale teď při tom mlčel. Dal si pozor. Tohle je ta nejlepší výchova, tak si aspoň dají lidé pozor na řeč.

Druhý den rozběhl se k poslanci Rackovi. Přednesl mu svou věc, ale pan poslanec pokrčil rameny. Řekl, že v té věci nelze pranic dělat.

Kozel zuřil.

»A proč jsme vás tedy volili?« vzkřikl na něho.

»Pro tohle? Abych vás tahal z bryndy, do které jste tak nerozumně sám vlastní vinou vlezl? Pro to nejsem přece poslancem, abych dělal nemožnosti. Co jste si nadrobil, to si sám snězte. S Bohem!«

Kozel vyšel z bytu pana poslance Racka rozloben. Ty dny ovšem zcela pochopitelně, uváží-li se jeho povaha, ze zlosti nevycházel. A jak to tací lidé umějí, šel, opil se na zlost znovu v hospodě té vesnice, kde bydlel poslanec Racek a pořádně mu tam vynadal. Myslí, že poslanci, jehož pomáhal takovými nekalými prostředky volit, může nadávat. Následek toho byl, že se ocitnul znova před soudem, který mu přiřkl za nadávky a urážky poslance Racka čtrnáct dní vězení.

Tohle Kozla trochu ochladilo. Už druhý trest! To je trochu moc, si myslel. Pak se ho

zase zmocnil vztek. A tu potom pil a pil, a jeho hodný synáček Edáček mu v tom pomáhal. A tak u »bílých růžích« rozléhaly se každý večer nadávky nejsprostšího druhu na všechny instance, na úřady, na jednotlivé osoby atd. A mnozí lidé ze strachu, slyšíc ty surové nadávky, aby do něčeho nebyli zapleteni, přestali do této hospody chodit a odstěhovali se do druhé hospody k »modrému hroznu,« kdež jim nebylo ani v nejmenším nikým připomínáno, že dříve chodili jinam. Nikdo o tohle ani nezavadil. Byli tu obslouženi, jakoby sem chodili už kdo ví jak dlouho.

A jiní se odstěhovali zase z odporu k řádění mladého i starého Kozla, kteříž neposlechli dobré a rozumné ženy a matky, paní hostinské Kozlové, jež nadarmo napomínala svého muže a syna Edáčka.

»U bílých růžích« bývalo nyní prázdné. Jen nějaký milovník kořaličky se tu zastavil a ten pomáhal oběma pánům nadávat.

Pan Kozel dostal nařízení, aby nastoupil své tresty. A poněvadž neuposlechl, přišel pro něho četník a odvedl ho do města do vězení.

A toho zase použil Edáček. Měl nyní volnost neobmezenou. Jeho dobrá matka byla na něho slabou. Synek pil a hodoval každý den jako o posvícení. A když mu maminka činila pro to výčitky, sebral peníze a šel na cesty. Nedostal se dále než do okresního města. Tam peníze

probil ve společnosti sobě rovných a když byl čist, vrátil se domů pro jiné.

A když už doma nebylo hotových peněz, dlužil se u žida na směnky. Ten půjčoval, poněvadž byl Edáček samotným synkem ze zámožného hostince. Za ten čas, co byl otec ve vězení, nadělal však synek tolik dluhů, že se to zdálo býti nemožné. Ovšem žid si dovedl šikovně hodně úroků připočítati.

Když paň Kozel přišel z vězení domů, našel své hospodářství ve velmi smutném stavu. Edáček se nyní doma neukázal. Byl ve světě.

Za to za nějaký čas přišoural se žid se směnkami. To byl rámus. Na konec vyhodil Kozel žida se směnkami ven na silnici. Žid si zlámal nohu. Odvezli ho do nemocnice. Byl z toho soud. Kozel zaplatil směnky, zaplatil židovi mnoho set za utrpenou bolest a za léčení. Musil udělati na hospodu notný dluh. Sám se pak spustil tak, že se z něho stal opilec. Za rok ho z hospody vyhnali. Jeho dobrá žena, dříve ještě než se to stalo, zemřela. Potuloval se pak po kraji a byl živým příkladem, kam vede stranická vášeň spojující se s osobním prospěchářstvím.

VII.

Jeník Jiřinců se trápil. Bylo to na něm vidět, že mu něco na duši hryže a nedá mu spáti. Mařenka, poslušná svého otce, se mu vyhýbala a nedávala mu té nejmenší příležitosti ke schůzce a rozmluvě.

Ale prozraditi ovšem musím, že její srdečko zůstalo mu věrno. Měla o všem jeho jednání zprávy a věděla, že se velice trápí. I ji to také nemálo trápilo a modlila se, aby Bůh to mezi nimi dobře skoncoval a aby se stala přece Jeníkovou ženou.

Sedlák Jiřinec zatím zanášel se novými plány. Chtěl se dostat do okresního výboru. Byly volby. Jezdil po vesnicích a agitoval. Ale stalo se, co nejméně ve své pýše čekal. Propadl nadobro. Přesvědčil se, že není tak vážen, jak se neustále domýšlel. Sám poslanec Racek pro něho nebyl. To ho nejvíce dopalovalo. Co se pro něho před volbami napracoval. Co mrzutostí si doma v obci nadělal. Do hostince »u modrého hroznu« nechodil a do hospody »u bílé růže« také ne. Tam, jak jsem se již dříve zmínil, zavládly poměry, které i Jiřince odtamtud vypudily. Jezdil nyní přes den do města a dělal pána. Ovšem, že to jeho statku nebylo k užitku. Panímáma pozorovala tohle hospodářství a rázně se do toho vkládala, ale Jiřinec stal se hrubým a naproti své ženě zlým. I on sám, takový sedlák v dobrém postavení se nalézající, začal se dlužit v hospodářské záložně na své vyražení.

Tak pomalu počal finančně upadati i on, ač o tom doma rodina nevěděla.

Ale Polenský se o tom dověděl a dobrý tento muž litoval svého souseda a často o něm mluvil s panem farářem.

Zatím v celém okrese počali sami agrárníci strkati hlavy dohromady a hovořiti nespokojeně o počínání si jejich pana poslance Racka. Stýskali si, že ani jeden z těch slibů, kterých jim dal ve svých kandidátních řečích na mandele, nesplnil, ani jeden slibovaný ústav v okrese nezařídil, ani jeden blahodárny podnik nepodporoval, ani podnět k němu nedal. A stal se prý velice pánovitým. Se svými sousedy mluvil moc z vysoka, div ne-natahoval ruce k políbení. A přišel-li někdo k němu s nějakou žádostí o přispění v té neb oné věci, milostivě prý slíbil tak učiniti, ale nic neudělal. A také o jeho poslanecké činnosti nebylo nic slyšet. Seděl tam jako zařezaný a žádnou práci se nevyznamenal.

Takové zprávy letěly krajem a bohužel byly pravdivé. Sedláci viděli, že se ve svém poslanci velice zmýlili. Všude bylo veliké jitření. Z některých větších míst zvali pana poslance Racka, aby u nich svolal schůzi a přišel jim povědít o své poslanecké činnosti, ale on měl po ruce hromadu výmluv a nikdy nikam nejel.

Jednoho večera bloudil Jeník po polích, mysle při tom na svou drahou Mařenku. O, co by byl za to dal, kdyby mohl s ní mluvit, jí své srdce otevřít a za odpuštění ji prosit.

Bloudil po polích až do tmy. Pak se stočil k vesnici a šel kolem zahrady Polenského. Nahlížel tam přes plot. Najednou mu prudce zabušilo srdce. Tam, tam mezi stromy míhal se žen-

ský šat. Jeník vytušil, že to je Mařenka. Nemohl déle odolat a letem mihl se přes plot a několika skoky ocitl se u dívky.

Zprvu se ulekla, ale srdéčko jí prudce a radostně zabušilo, když poznala Jeníka. Byla ráda, že se přece sám k tomuhle setkání odvážil a imponovalo jí jeho neohrožené jednání.

»Mařenko« zalkal Jeník, ale v tom jeho zvolání bylo všecko smíseno, radost, žal, láska a nezměrná bolest.

»Mařenko! Pro Bůh! Vyslyš mne! Odpusť mi! Nehněvej se na mne. Slituj se nade mnou. Vždyť touhou po tobě hynu. Víím, že jsem tenkrát chybil, ale omluv mne mou velikou k tobě láskou, mou nesmírnou, nevypověditelnou k tobě náklonností! Mařenko!« a Jeník uchopil její ruku.

Dívka byla radostí opojena.

Řekla mu, že mu dávno odpustila, že ho nepřestala míti ráda, že se na něho těšila po ten celý dlouhý čas jejich rozloučení, ale že nechce proti vůli svého tatíčka nic dělat a že on, Jeník, také ji nesmí vyhledávat, dokud jejich otcové se nesmíří. Ujistila ho, že bude zajisté s pomocí Boží jeho, že v to pevně doufá, že se modlí k Panně Marii, aby to s nimi brzy dobře skončilo a že i pan farář tuhle ji utěšoval, aby netruchlila a se netrápila, že to všecko dobře dopadne, že také při mši svaté vždy za její štěstí jednu modlitbičku se modlí.

»Jak jsi něžná, má duše zlatá«, zatoužil Jeník.

Vybídla ho, aby odešel a byl trpělivý.

Přehoupl se zase přes plot a šťasten ubíhal odtud domů. Oba mladí lidé nevěděli, že celou jejich rozmluvu v zahradě slyšeli dva lidé a to Polenský a pan farář.

Kněz byl večer na návštěvě u otce Mařenčina a když odcházel, jsa vyprovázen sedlákem přes dvůr kolem zahrady, slyšel celou tu rozmluvu obou milujících se lidí, rovněž ovšem i Mařenčin otec.

›No tak vidíte, příteli,« děl farář k zamklému Polenskému.

›Mohl byste ničit štěstí těchto dvou hodných duší? Jak vás znám, vím, že takové zlé srdce nemáte.«

›To nemám, pane faráři, ale považte tu urážku, kterou jeho otec mi vmetl do tváře.«

›Ale to už je odbyto, sousede,« chlácholil kněz.

›Jiřinec to teď také zajisté lituje . . .«

›Tak proč nepřijde sám? On mne přece urazil, tak on má přijít s rukou ke mně a nabídnout mi ji ku smíření. Já bych se potom pranic nezdráhal.«

›Však on přijde,« těšil ho farář.

›Já myslím, že přijde.«

›Dejž to Bůh, aby přišel,« řekl Polenský, když se venku před statkem loučil s důstojným knězem.

A skutečně Jiřinec přišel do statku Polenského, ale takovým způsobem, jehož se nikdo z nich nenadál.

Za týden po tomto rozhovoru rozlehl se v noci ve Vranovsi pokřik pronikající až do ledvin každého člověka.

»Hoří!«

Bylo as deset hodin. Noc byla tmavá, ale rázem zaplašena temnota požárem každou vteřinou mohutným.

»Kde? kde?« křičeli lidé zmateně vybíhající ze stavení.

Myslili, že hoří celá vesnice, neboť nad celými Vranovsemi rozkládala se ohnivá záře a tahle šířila se daleko do okolí.

»U Jiřince!«

Ano, hořelo u Jiřince. Veliký statek krytý šindelem stál v jediném plameni.

Hasiči sjeli se za krátko z několika sousedních vesnic, aby pomáhali domácímú sboru. Na zachránění rozsáhlého stavení Jiřincova a stodoly nedaleko stojící, i koníren, nebylo možno pomýšleti. Musila se chrániti vedlejší stavení, která byla velice ohrožena. Plameny rozlézaly se po dřevěných zdech jako tisíce bludiček, které vyskakovaly, zmizely, ale jen na okamžik, aby za chvíli opět vyrojily se ve dvojnásobném množství a spojily se pak v mohutné sloupy plamenů rozírajících se kam jen možno a spojujících se na střechách stavení v jednu mohutnou výheň, chr-

líci ze sebe miliony jisker na všechny strany. Oheň praskal, syčel, trámy se řítily, zdivo padalo a v to mísil se hluk lidí pracujících u stříkaček.

Panímáma Jiřincová stála před hořícím statkem a zoufale naříkala a lomila rukama. Jeník s několika sousedy vyváděl koně ze stájí a krávy z chlévů. Zplašená a polekaná zvířata, vidouce venku ten dravý a vše ničící požár, nechtěla ze stájí ven. Musili užíti násilí, aby je dostali z ohrožených těch míst.

»Můj muž!« vzkřikla pojednou panímáma Jiřincová a ukazovala zděšena na starého Jiřince, který pološilen tímhle neštěstím a tluče se do hlavy, skočil do padajících hořících trámů.

»Ať zahynu i s mým statkem,« řval jako pomínutý.

»Jest ztracen!« křičeli lidé.

»Nešťastník!« zvolal pan farář.

Nikdo nemohl mu pomoci, nikdo nechtěl se odvážiti do plamenů. A bylo viděti postavu Jiřincovu potáceti se v plamenech zrovna pod vysokým zděným štítem, který se kýval a jen jen měl už sřítit se dolů a to zrovna na sedláka Jiřince.

»Zachraňte ho,« zalklala panímáma Jiřincová.

»Je ztracen!«

»Kdo pak se tam odváží!«

»To by byla jistá smrt!«

»Nemožno!«

»Hasiči! Sem!« ozval se v tom velitelský hlas.

Všeckno se maně ohlédlo, kdo to zde ujal se velení. Byl to hlas neznámý, ale sympatický, při tom mohutný, svědčící, že je zvyklý poroučeti.

»Hejtman Doubek,« volali lidé.

Ano, byl to bratr pana faráře Doubka, který dnes ráno přijel do fary na návštěvu. Teď sem přiběhl z fary.

Hasiči byli tu mžikem.

Hejtman poručil zamířiti proud vody do ohně, kde se kmitala postava Jiřince. Stalo se. Druhým okamžikem vrhl se důstojník sám do plápolajících plamenů, jsa chráněn mocným proudem vody, který za ním hasiči vrhali.

Přeskočil několik hořících hromad trámů a zachytil Jiřince, klesajícího právě do moře plamenů. Šat na něm hořel. Obejmul jej oběma rukama a strhl jej ku předu proti proudu vody a vynesl ho ven.

Sotva že se s ním ocitl opodál ohně, sřítíl se právě v oněch místech vysoký zděný štít.

Polenský dal popáleného a v tuto chvíli v bezvědomí se nalézajícího Jiřince dopravit do svého statku. Rázem zapomněl bodrý muž, vida hrozné to nestěstí susedovo, na svou k němu zlobu a staral se o jeho rodinu jako o svou. Panímámu Jiřincovu odvlékl do svého statku také. Ještě hledal mladého. Jeník pobíhal kolem ohně, sháněje dobytek a odváděje koně.

»Kam to dám?« řekl sám k sobě krotě na zahradě plašící se zvířata.

Tady ho vrátivší se sem Polenský našel.

»Poženeme to ke mně. Něco dáme do stodol, něco do stájí a něco pod kolny,« řekl hodný sedlák.

Jeník překvapen se ohlédl.

»Jak? Vy byste chtěl?« zvolal udiveně a radostně.

»Nemluv tak divně chlapče. A žeň to k nám. Zůstaneš u nás. Tvoji rodiče jsou tam taky.«

»Taky?«

Jeník nevycházel z udivení.

■ »Už se na nás nezlobíte?«

»Ne. Už jsem na to zapomněl. Mařenko! Pojď Jeníkovi pomoci.«

Již se zde vynašla Mařenka a ochotně jala se udivenému mladému Jiřincovi pomáhati hnáti dobytek a odváděti koně do jejich statku.

Teprve zde slyšel o neštěstí, které stihlo jeho otce a o šlechetném a hrdinském skutku pana hejtmana, bratra pana faráře.

»Je to veliké neštěstí, které vás dnes stihlo,« děla Mařenka Jeníkovi, stojíc s ním na dvoře svého rodného statku a dívajíc se s ním odtud na zuřící požár.

»Ale myslím, že to neštěstí naše otce smíří a že vše dobře se skončí k našemu štěstí.«

* *

*

Konec už je krátký, ale významný.

Rodina sedláka Jiřince byla ubytována u Polenských. Starý Jiřinec byl těžce nemocen. Popá-

leniny jeho byly velice nebezpečné. Ale úsilovou snahou lékařů a dobrým opatrováním obou panímám, Jiřincové i Polenské, jakož i klidným způsobem života, vládnuvšího ve statku, podařilo se zachovati ho při životu. Byl sice velice znetvořen, ale přece zůstal živ. Toto neštěstí, ale mnohem více laskavost rodiny Polenských ho úplně zjinačila. Změnil se ku svému prospěchu. Zmizela ta jeho nadutost a domýšlivost a mysl obrátila se k Bohu.

Když byl uzdraven, šel poprvé zase podívati se na svůj spálený statek. Ale užasl, když spatřil místo spáleniště nový pěkný dům. O to se postaral starý Polenský.

»Kdo tohle?« zvolal překvapený Jiřinec.

»Tohle?« dal se do dobráckého smíchu Polenský.

»Ano, kdo to vystavěl?«

»Viš co, příteli,« děl důvěrně Polenský a vzal svého soudruha pod paží.

»Jsi-li s tím srozuměn, postavil jsem to pro tvého Jeníka a mou Mařenku.«

»Ty bys chtěl po všem tom, co se stalo, dát svou hodnou dceru mému hochovi? Nevíš, že jsme na mizině?« divil se Jiřinec.

»Nemluv o tom. Jsi-li s tím srozuměn, podej mi ruku.«

Pohnutý Jiřinec podal mu obě ruce a pak ho s pláčem objal.

»Tys šlechetný. Odpust, že jsem ti tak ublížil,« prosil.

Soused mu zandal ústa svou rukou a vedl ho dále do nově zařízeného statku.

Za dva měsíce na to slavena svatba Jeníkova a Mařenčina. Hejtman Doubek byl na ní svědkem snoubencům.

Na onom volebním okrese se v tu dobu mnoho změnilo. Lid nebyl spokojen se svým poslancem agrárníkem Rackem, vyzýval ho ku složení mandátu, což tento neučinil. Ani se mezi svými voliči neukázal, by jim podal zprávu o své poslanecké činnosti.

Když vypršela lhůta jeho poslancování, byl zvolen obrovskou většinou na onom okrese za poslance kandidát strany katolicko-národní, který se osvědčil a důvěru voličstva v něj kladenou nikdy nesklamal, ano který učinil pro svůj okres a pro svůj lid, který zastupoval, mnohem více, než se dalo myslet a než se čekalo.

Všichni ti, kteří dříve štváli proti kandidátu strany této, viděli svůj veliký omyl a změnili své smýšlení úplně, zastyděvše se za své nerozumné jednání tehdejší.

Edáček, přemudrovaný a nedostudovaný synek pana hostinského Kozla od »bílé růže« špatně skončil. Byl na vojně a nechtěl poslouchat. Dopustil se mnoha urážek státu, náboženství a byl odsouzen na pevnost. Jednou podařilo se mu

utéci z cely na dvůr. Ale když lezl přes zeď, byl zasažen kulí vojáka, stojícího tam na stráži.

Svalil se se zdi a byl mrtev. Tam vede přemrštěná filosofie nedoučených lidí, kterých se dnes v našem národním životě po městečkách a vesnicích potlouká veliká síla. Takovou výchovou nepříjde náš národ daleko.

My potřebujeme zralé, pevné, svědomité lidi, kteří ctí Boha, víru, a vlast a kteří dovedou i skutky tyto vlastnosti osvědčiti.

Strom života a strom vědění dobrého i zlého v ráji rozkoše.

Nepřátelé Církve Páně rozhlašují novinami i knihami, že prý zájem pro pravdy náboženské v lidu mizí, že již jen nemnozí o náboženství dbají. Leč ten, kdo pozoruje běh událostí nejenom povrchně, ale zrakem zkoumavým, musí naopak tvrditi, že zájem pro náboženství pravé a jediné nejenom nemizí, nýbrž roste a stoupá, což snadno lze potvrditi tím, že náboženstvím obírají se dnes ne pouze kněží, nýbrž i laikové, ať již v tom smyslu, by pravdu poznali a jí se pevně přidrželi, anebo v tom směru, aby základy náboženské v lidu podryli. Jestť náboženství městem na skále zbudovaným, k němuž oči všech patří. Jest perlou a pokladem ukrytým, jež ten pečlivě chová v nitru svém, kdo cenu té perly a toho pokladu skrytého uznal.

Ale nutno také přiznati, že mnohý nevšímá si náboženství nikoliv z netečnosti, nýbrž z neznalosti; vždyť v mládí nemohl se mu věnovati pro těkavost a v pokročilém věku pro roztržitost myslí. Odtud jediné dá se vysvětliti neznalost pravd náboženských ne pouze u lidu prostého,

nýbrž u tak zvané intelligence. Pravý vzdělanec, který po pravdě upřímně touží, a pravdy hledá, vždy ji nalezne. Nenecháť Pán Bůh toho, kdo po pravdě upřímně baží, státi na půl cestě, ale jde mu právě tak laskavě naproti, jako otec zbloudilému synu, jenž z cizí krajiny k otci se vracel.

Ale také třeba vyznati, že nevědomost u víře pravé mívá základy i v chatrném a nedostatečném vyučování náboženském, kterého se dostává dětem ve škole. Důkazem toho nedostatečný výklad v přestoupení prvního přikázání v ráji, o nedovoleném požívání ovoce ze stromu zapovězeného.

Třeba tu předem podotknouti, že uprostřed ráje stály stromy dva, jak nás o tom poučuje neomylné Písmo svaté v II. kapitole první knihy Mojžíšovy ve verši devátém, jenž zní: »A vyvedl Hospodin Bůh ze země všeliké dřevo (strom) k pohledění pěkné a k jídlu chutné. *Dřevo také života uprostřed ráje, i dřevo vědění dobrého a zlého.*

Záповěď pak Páně, kteráž byla dána Adamovi, a skrze Adama i Evě, společníci jeho, vztahovala se pouze na strom vědění dobrého a zlého, jak nás o tom poučuje 17. verš téže kapitoly, slovy: »ze dřeva pak vědění dobrého a zlého ať nejiš; *nebo v kterýkoliv den bys z něho jedl, smrti umřeš.*

Proč to připomínám? Protože při výkladu se těch dvou stromů, uprostřed ráje stojících, nedbá, a pouze na jeden strom a ovoce jeho se ukazuje. A přece oba tyto stromy těsně spolu souvisí, jeden bez druhého nemá dostatečného významu. Teprvé srovnání obou stromů nám důležitost daného rozkazu dokonale a úplně vysvětluje.

Strom života uprostřed ráje měl být odměnou ne pouze Adamovi a Evě, nýbrž i potomkům jejím, jelikož ovoce stromu života mělo jim i potomkům jejich prodlužovati život, mělo jim být ochranou a lékem proti nemoci, neduhu a konečně i smrti, jako nyní Církev sv. dřevo kříže nazývá dřevem života, jímž smrt byla přemožena, a hřích a ďábel povalen. Avšak neměli první rodiče dotud ovoce stromu života okusiti, dokud by lásky své k Hospodinu nedali na jevo. A zkušebným kamenem této lásky byl strom vědění dobrého a zlého. Zdržením se neboli nepožíváním toho ovoce, jinými slovy: vyplněním příkázání postního měli první rodiče lásku svou ku Pánu Bohu prokázati, a za odměnu této lásky ovoce ze stromu života jísti a tak smrti vzdorovati.

Že požíváním ovoce ze stromu života měl život lidský trvati, nemoci, neduhům i smrti vzdorovati, vysvítá z verše 22. následující kapitoly, v níž Hospodin praví: *»Hle Adam jako jeden z nás učiněn jest věda dobré i zlé. Protož nyní aby snad nevztáhl ruky své a nevzal také ze stromu života, a jedl by, a byl by živ na věky*

Verš tento ve mnohém jest důležitý a významný. Slovy: hle Adam jako jeden z nás učiněn jest, upomíná na tajemství nejsvětější Trojice, an Hospodin praví: jeden z nás. Kromě toho odůvodňuje původ Adamův a tím i celého rodu Adamova z ruky Boží, a příbuzenstva Božího, což zajisté mnohem vznešenějším a slavnějším jest původem, nežli novodobé učení, které odvozuje původ člověka z opa nebo z opice, ale marně, dosud hledá střední útvar mezi opem a člověkem, jelikož bezprostřední přechod z opa na člověka jest právě salto mortale, skok do propasti, z níž se šklebí zvířecnost, které nyní mnozí lidé se oddávají nepochybně, aby původ svůj z opice celému světu dokázali.

Slovy, že Adam věděl dobré i zlé, hájí Hospodin nejenom rozum prvního člověka, jímžto liší se od tvorů nerozumných, a jímž i pohané dle výroku sy. Pavla mohli poznati Stvořitele z věcí stvořených, a krásu a velebnost jeho z krásy a velebnosti tvorstva, a proto i ve své nevědomosti nemohou býti omluveni. A také jest zároveň důkazem, že člověk i po hříchu spáchaném, nepotratil svobodné vůle, a může tudíž rozhodnouti se i pro dobré i pro zlé, a dle toho očekávati i odměny i trestu od spravedlivého soudce v nebesích.

A konečně praví Hospodin: Mohl by vztáhnouti Adam ruku, a vzíti ze stromu života a žíti na věky.

Kdož by tu neprojevil přání, aby ten strom života dosud ještě byl, a abychom mohli ovoce jeho požívat, a tak ubrániti se smrti a žíti věčně.

Přání tomuto učinil Pán Ježíš zadost, anť dobře věděl, jak trpký byl by život ten pozemský bez toho stromu života. A ptá-li se kdo, kde jest ten strom života, popatř na kříž Páně, a na ovoce tohoto stromu, jímž jest Spasitel náš Ježíš Kristus sám, který smrtí svou stal se beránkem, jenž snímá hříchy světa, a život svůj dává za svět ve svátosti, v níž nám pod způsobou chleba a vína dal sebe samého, an řekl: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně, a já v něm. Kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude, a já vzkřísím jej v den nejposlednější; neboť já jsem vzkříšení a život.«

A církev svatá katolická, pravá a jediná Chof Kristova, střeží strom života v zahradě své bedlivě a pečlivě, onať nikterak nepochybuje o tom, že Pán skutečně a opravdově dal nám tělo své a krev svou, aby tímto stromem zachován byl život dušem vyvoleným a Krista vroucně milujícím. Z té příčiny také Církev svatá katolická pod těžkým hříchem, pod ztrátou spásy věčné, přikazuje dětem svým, aby aspoň jednou v roce, a sice v čas velikonoční, kdy Kristus strom života, nejsvětější svátost oltářní, pravé tělo a pravou krev svou pod způsobou chleba a vína v zahradě Církve své zasadil, z tohoto stromu ovoce života trhali a požívali, a tak žili věčně. Avšak i Církev svatá vede

dítky své prvé ku stromu poznání dobrého a zlého, jímž jest svátost pokání, a žádá, aby pravou a upřímnou láskou milovali Boha i bližního, a jestliže kdy proti lásce Boží a proti lásce bliženské se provinili, srdečnou lítostí a zkroušeným vyznáním stali se hodni býti na hodech Beránkových, kterýž se věrným svým zjevuje při svatém přijímání skrytý, po smrti pak zjeví se věrným svým tváří tvář v říši Otce svého a Ducha svatého, s nimiž panuje po věčné věky.

